

Margit-crème

a főrangú hölgyek kedvenc szépítő szere, az egész világon el van terjedve. Páratlan hatása szerencsés összehatásában rejlik, a bőr azonnal felvesszi és kitölti hatása már pár óra lefolyása alatt észlelhető. Mivel a Margit-crémét utánozzák és hamisítják, tessék eredeti védjegyével lezárni dobozát elfogadni, mert csak ilyen készítményt vállal a készítő mindenemű felelősséget. A Margit-crème ártalmatlan, zsírtalan, vegyíztia készítmény, amely a kútföldön általános feltűnést keltett. Ár 1 K. Margit-zsappan 7C fill. Margit-puder 1 kor. 20 fillér.

Gyártja Földes Kelemen laboratoriuma Aradon. Kapható minden gyógysz., illatsz. és drogu-üzletben.

Nem az ára, a minősége teszi olcsóvá az árút!

Garantirozottan jó szövettáru a hártartásba és mennyiszonyi kelengyének. 6 darab erőteljes vászonlepedő varrás nélkül. 14. — kor. beszerve, 100/100 cm. — 15.70 kor. 6 darab finomfalú vászonlepedő varrás nélkül. beszerve, igen finom, 100/100 cm. — 18.50 kor.

Lepedőim a legjobb lenfonállal vannak átszőve. 1 darab 24 m. rumhorgi vászon, 80 cm. széles 13. — K. igen finom 15. — K. 1 darab 24 m. "Hófehérke"-sálton, 80 cm. széles 13.50 K. igen finom 15.50 K. Garantirozottan egész vászon damaszt-törülköző, nagyon szép mintás, tuezája 7/10 cm. 7.50 K. 1/10 cm. 10. — K. 1/10 cm. 14. — K. Garantirozottan egész-vászon edényfedő ruhák, 7/10 cm. 7.50 K. 1/10 cm. 9.50 K. Garantirozottan egész-vászon zsebkendő aszúr vagy anóki 5, 7, 10 K. tuezája. Mindennapos használatra zsebkendő tuezája 2.20, 3. —, 4. — K. Garantirozottan egész-vászon edényfedő ruhák, 7/10 cm. 4.40 K. igen finom, 7/10 cm. 6.20 K. tuezája. Igen finom fűzők vagy kávégaratúra fehér vagy színes, 1 abrosz, 6 szalvéta 6. —, 8. —, 10. — és 14. — K. Hibátlan maradékok, 8-10 méter hosszú, méterje 50 fillérről 5 fillérre csomagolva. Fűzők, kanzell, reőr, oxford, inlette, damaszt stb. legelősebben kapható a jöhrű

Winternitz Emil czégnél, Nachod, Csehország. Szétküldés utánvétellel. Kockázat kizárva. Nemtetszöt visszaveszek.

Lohr Mária (Kronfus)

Gyár és főzlet: A főváros első és legrégibb csipkésztítő, vegytisztító és kelmefestő gyári intézete. Fiók: II. Fő-utca 27. IV., Bakó-ut 6. IV., Kezokeméti-utca 14. V., Harmad-utca 4. VI., Teréz-körút 39. VI., Andrássy-ut 18. VIII., József-körút 2.

LEGUTJABB PÁRIZSI ÉS BECSI MODELLEK

Gyermek-ruhák

kizárólag saját gyártmány. Szentációs olcsó árak 1 koronától kezdve a legfinomabb kivitelig! "WÄSCHE CLOU" Wien, XVI., Lerchenfeldergürtel 53. Hépas divatalbum és árjegyzék ingyen és bérmentve!

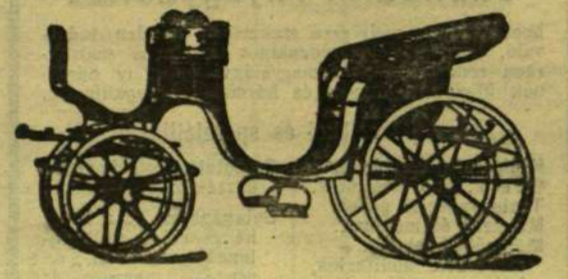
VASÁRNAPI UJSÁG

13. SZ. 1912. (59. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. BUDAPEST, MÁRCZIUS 31.

Szerkesztési iroda: IV. Vármegye-utca 11. Egyes szám: IV. Egyetem-utca 4. Előfizetési feltételek: Egészévre — 20 korona. Félévre — 10 korona. Negyedévre — 5 korona. A "Világhírnök"-vel negyedévenként 1 koronával több. Külföldi előfizetésekhöz a postailag meghatározott viteldij is eszandoló.

SZŐLŐ-OLTVÁNYOK

szőlővesszők és Gléditochia (615 kerítésnek alkalmas) csemeték beszerzésére legmelyebben ajánljuk a legjobb hírnévű örvendő Szücs Sándor Fia szőlőtelepét Bihardőzségen. Ha a saját érdekét tartja szem előtt, úgy ne vegyen adály oltványt vagy vesszőt, mint a fenti cég képes nagy árjegyzékét nem kérés ingyen és bérmentve. Ezen árjegyzék minden szőlőbirtokot érdekel hasznos tartalmánál fogva. Olcsó ár- és pontos létszámítás. Számos előzetes írás. A tisztelt érdeklők a hely megtekintésére szívesen látatnak.

A monarchia legnagyobb kocsiraktára. Árjegyzék ingyen.

MARGIT

gyógyforrás — (Beregnyegye.) s gyomor, belek, lughólyag s különösen a légzőszervek hurutos bántalmánál igen jó hatású még akkor is, ha vérzések esete forog fenn. Magrendelhető: EDESKUTY L.-nál Budapesten és a forrás kezeletésénél Munkácson.

KINEK

van igazza? Annak-e, aki 44 fillérrét vesz egy valódi «Diana»-sósorszeszt, vagy aki ugyanezen összegért vesz egy Diana-sósorszesz utánzatot.

VAN-

nek emberek, akik évek óta a valódi «Diana»-sósorszeszt mint étvágygerjesztöt ezukorra cseppentve mint elsőrendű háziisert használják. Ezeknek

IGAZA?

illetőleg igazuk van, mert azt mondják, hogy: a mi biztos — az biztos! E mellett még mint legjobb masszirozószert használhatják hűlési fájdalmaknál.

DE MOND-

ják azt is, hogy a leghevesebb fogfájást is megszünteti.

EGÉSZ

kötet köszönőlevél igazolja, hogy munkás emberek, irodai alkalmazottak, szellemileg megerőltetett egyének, úgy napközben, mint lefekvés előtt massziroztatják «Diana»-sósorszeszszel fáradt tagjaikat. Kicsi, nagy, férfi, nő,

PÁRTATLANUL

szegény és gazdag egyaránt felsóhajt. «Diana»-sósorszesz első segítség a házbán. — 44 filléres üvegekben az egész országban mindenütt kapható.

!! Vigyázzon jól a hamisítványokra !!

Erényi Béla Diana-gyógyszertárában, Budapest, Károly-körút 5. sz.

A legkisebb megrendelést is forduló postával utánvétellel teljesítünk.

A nő tragédiáját

még nem írták meg, azonban nagyon gyakran találkozzunk ezen tragédia megrendítő fázisaival az élet színpadján. Mennyi boldogsága, mennyi lelki öröme egy nőnek szenvedett hajótörést

egyetlen szépséghibáján

mely arcját vagy keblét eltorzította. Ilyen esetekben a «corriger la fortune» nemcsak megengedhető, hanem egyenesen kötelesség. Korrigáljuk szerencsénket és megbízható szerekkel kényszerítsük a természetet, hogy hibáját jóvá tegye. Ebből az alkalomból hölgyeinknek egy

édes titkot

sugunk, egy titkot, mely már rég nem titok többé, ugyanis, hogy a

Diana szépítőszerek

a legjobbaknak bizonyultak és minden művész által az összes kozmetikai szerekkel szemben előnyben részesülnek, mert az arc- és kézbőrön a legkisebb titkot is eltávolítják és a női szépséget legteljesebben érvényre juttatják.

- Egy üvegtégely DIANA-crém (nappali és éjjeli használatra) .. 1 kor. 50 fill.
- Egy üvegtégely DIANA-crém (csak éjjeli használatra) .. 1 kor. 50 fill.
- Egy nagy darab DIANA-zsappan .. 1 kor. 50 fill.
- Egy doboz DIANA-puder szarvasbőrrel együtt (fehér, rózsá, vagy sárga színben) .. 1 kor. 50 fill.

Kapható egész Európában a gyógyszertárakban, drogeriákban és parfümeriákban. Aki nem tudja saját helyiségében beszerezni, rendeljen a központból!

A «TEGETTHOFF» OSZTRÁK-MAGYAR ÚJ CSATAHAJÓ VIZREBOCSÁJTÁSA TRIESTBEN. — Jolly Gyula félvétele.

KOMÉDIÁK

A MAGYAR TÁRSADALOM REGÉNYE. IRTA SZEMERE GYÖRGY.

Nem kicsinyelhetette az asszony burkolt fenyegetődzését, mert ismerte őt. Határt nem ismerő energiájával három évig tartotta jármában, jöllehet nem szerette őt igazában épen erőszakos természete miatt. Tízszor búcsúzott el tőle örökre s az asszony tiszzer követelte őt vissza magának. A válások és visszahódítások persze nem mulhattak el tragikus jelenetek nélkül. Az asszony mindig beváltotta vele szemben minden fenyegetését. De nem a félelem erőszakolta vissza a férfit az asszony karjaiba, inkább a szájalom ejtette meg a szívét. Am most megfordítva állott a dolog. A szájalomnak semmi köze sem volt többé ahhoz a levertséghez, a mely a férfit szinte lerette a lábáról. Végkép meggyűlölte a nőt, a ki az ő szíve bálványát libának merre csüfolni, — de immár félni kezdett tőle, hiszen nemcsak magát kellett a bosszújától féltetnie.

— Sajnálom a menyasszonyát, szegény Nicolas! — zúgtak fejében az asszony utolsó titokzatos szavai. Mi volt ez, ha nem a legvakmerőbb fenyegetés?

Délben még az volt a szándék, hogy meglátogassa délután kicsiny várakozó párját a maga féskében (azért öltött redingotot), most egy hirtelen támadt sejtelve nyúgében lemondott erről a szándékáról. Hátha detektívekkel leseti a visszautasított asszony lépéseit a látogatása nyomra vezetne a bérenczét... Nem, a hercegnőnek nem szabad sejtetnie sem, kit választott ki örökös párjának. Legálább egyelőre nem. Annak nem árthatunk, a kit nem ismerünk, — vélte Miklós s elhatározta, hogy valameddig el nem távolítja a szenvedélyes asszonyt valami úton-módon, nem fog a menyasszonyával, csak indifferens helyen találkozni. Például a Bélyky grófné szalonjában. Az olyan zárt kör különben is, hogy oda detektívforma ember be nem furakodhatik...

A mint így tépelődött magában, észbe jutott, hogy épen aznapra esett a grófné szurja. Megnézte óráját. Két óra volt. A feje szédült az izgalomtól, talán az éhségtől is, a kaszinói se ment, betért a Hungaria nyilvános éttermébe, hogy összeszedje magát. Megebédelt. A tüzes Chateau Lafite valahogyan rendezte, felbátorította megzavart gondolatait. Föltette magában, hogy nem fogja kicsinyelni a fenyegető veszedelmet, de nyugodtan és bátran a szemébe néz. Fegyverei neki is vannak a hercegnővel szemben, gavallér keze meg csak addig van megkötve, valaméddig ellene irányul a bosszútörő éle; ártatlan menyasszonyát kötelessége megvédelmezni a hercegnő kiszolgáltatása árán is. Igen, ha oda kényszeríti őt az asszony, igénybe fogja ellene venni akár a rendőrség segítségét is.

Azonban mégis összehozadt Miklós ettől a gondolattól, jobban mondvá a kínos dilemmától, melybe a sors épen élete emelkedő pontján így kíméletlenül beleszorította, mintha csak össze akarja zsugorítani nagy akarással, szent terveit s szerelmével együtt egész érzésvilágát: Vissza a sutba, oh emberfia; ha szép életet akarsz élni, kerüld az embert, magadnak élj!

Tépelődései most már nem hangolták le a fiatalembert, inkább dacot, harcvágyat szítottak a lelkében. Hovatovább hozzászóktatta magát ahhoz a gondolathoz is, hogy ez még csak az eleje, újabb és újabb nehézségek és veszedelmek fognak a feje felé kerekedni, hogy kezeletlen akaratát. Idáig csak a szíve ellen intézett támadást az élet, a társadalom elleni harcában talán testi épességét, becsületét is ki fogja kezdeni. Lehet, kálváriajárás lesz egész élete, a siker gyönyörében nem lesz soha részé, boldogságát is teljesen fölemészti vállalt kötelességei... Mindegy, ő nem fog tágitani, végig harezolja a harcot, leéli élnivalóját, addig meg nem pihen. Et si fractus illabatur orbis... Mert hiszen ki legyen erős magyarok sorában, ha nem ő, ezeréves hősi példák vérbani és szellemi

leteteményese, az akrobata fizikumú, most már anyagilag is erős vezérivadék!

Megerősítvén magát hitben és akaratban, legközelebbi teendőinek sorrendjét állapította meg Zádor Miklós. Kidolgozta a programot. Az újság gondját elhárította egyelőre Bodonyira, de mitevő legyen a hercegnővel? Nyílt harcra nem szállhatott vele, mert köve volt a keze. Megkötötték az úri konvenczió s az erkölcsileg köteles kíméletesség, a melylyel titkos mátkástársá fonséges szüzességének tartozott. Úgy érezte, hogy már idáig is megillette annak épességét, midőn a hercegnővel nyilvánosan mutatta magát az utcán. Tápot adott holmi mende-mondának, a mely ha az ártatlan leány füléig talán jutni, mely sebet fogna ütni annak nemes szívén s kínos kimagyarázásokra kényszerítene őt. Csak abban bízott, hogy ismerősei közül senki sem látta őt együtt a bizarr dámával. S föltette magában, hogy ha már végképen ki nem kerülheti a tolkodását, többé (a nyilvánosság előtt legalább) sohasem fog vele mutatkozni. Megszólik tőle, brüszkirózni fogja, ha ezzel neveltségessé is teszi magát... Ande, ha ezt megteszi is, hogy kontrakarizozza a dáma egyéb támadásait, esetleges titkos manővereit? Ő személyesen nem ellenőrizheti a cselekedeteit, a nélkül, hogy ki ne pattanna a vele való régi viszonyának a titka. S a társaság nyelvére kerülne a nagy szenzió: Babenberg hercegnője s egy magyar úr szerelmi regénye... Oh nem, ennek nem szabad megtörténnie. Inkább egy ember tudja meg, mint egy társadalom. Miklós elhatározta, hogy valamelyik diszkrét barátja segítségét fogja igénybe venni a hercegnővel szemben, ha meg is sérti ezzel a köteles úri diszkreziót. A vis majorral szemben nem állanak meg a törvények...

Miklós lefelől Bodonyira gondolt, de hamarosan elejtette ezt a gondolatát. A köz elszánt munkását ilyes személyes ügyek útvesztőjébe nem hajtja bele. Munkaerejének legkisebb hányadát sem vonja el a közügyektől; ő mostantól fogva kizárólag a nemzeté.

Bizalmasa megválasztásának kérdését egyszerbe megoldotta egy kedves, nem remélt meglepetés. Az étterem ajtajában meglátta Csábrághot, a mint szemlét tartott a vendégek seregén; nyilván társaságot keresett magának. Miklósnak intenie se kellett, a jobarárt hamarosan észrevette s egyenesen feléje tartott. Persze leült az asztalhoz s igen sajnálkozott, hogy Miklós már a feketekavánál tart.

— Ha tudtam volna, előbb jövék, hogy együtt ebédelhesünk.
— Megvárlak, — örvendeztette meg Miklós, — egész hatig szabad vagyok.
— S hatkor?
— Magiszom egy eszétheát Bélyky grófnénál.

— Topp, — örvendezett Csábrágh gróf, — akkor el se váljunk egymástól erre a kis időre: én is oda megyek.

— Kitünő. Veled maradok.
— Iszol egy pohár pezsgőt?
— A kedvéért. Bár már bennem van egy palaczk Lafite.
— Mi az egy ilyen Tuhutumnak.
Csábrágh meghozatta a pezsgőt és töltetett. Igen jó kedvében volt, úgy örült az életnek, mint egy kálomista káplán.

— Annak egészségére, a kit szeretünk, — s poharat emelvén, kocczintott Miklóssal.
— A ki a legdrágább nekünk, — tódította meg ez a rövid köszöntőt.

Ha tudta volna a két férfi, hogy egy és ugyanazon leányra gondoltak, de másképen fejlődött volna köztük a társalgás sora.
Miklós azonban megragadta a megpendített hurokat.

— Ideje is volna, hogy megházasodjál. Én a te helyedben várat építtetnék magamnak a gellérthegyi barlang fölött, onnan szemlélném

a felegeket és csillagokat egy meleg kis feleség oldalán. Persze — tette hozzá, — beleszólnék a Bolondság! — mondta Csábrágh, de már nem nevetett hozzá. — Pohár, hát pohár: az a sorsa, hogy eltérjék.

— Az enyém nem tört el, csak megvasadt, — jegyezte meg Miklós, — az pedig nagy különbség.

— Ha jósolni akarsz a jelenségekből, mint ama bizonyos vénasszony, a Kasszandra, — tért vissza Csábrágh a tréfa mezejére, — akkor van különbség a hasadás és a törés között, de az írás szempontjából egy a kává. Egy másik poharat kell keríteni.

Miklóson valami megmagyarázhatatlan babonás makacság vet erőt.

— Én megmaradok a hasadt poharam mellett; a kezemből ki nem adom.

Csábrágh nevetett rajta.

— Akkor drótoztasd meg, mert kifolyik belőle a bor.

— Majd jól megmarkolom, összeszorítom a hasadékat, hogy ki ne folyják. Csábrágh úgy látta, hogy megvonaglott barátja ajka, midőn elhallgatott.

— Csak nem vagy igazán babonás, Miki?

Miklós hátradőlt a széken s mély lélekzettel vett, mint a ki egy hosszú beszédbe kezd.

— Barátom, mindenki babonás, a ki hisz, mert a hitnek határa nincs. Az emberi tudomány végtelenül arrogáns, midőn azt állítja, hogy nincsenek kísérletek. Honnan tudhatja azt emberfia, midőn gyarló őt érzékével még azt sem képes felfogni, a minek a létezését megállapította az agyveleje. Mennyi minden titka lehet a természetnek, a minek fölfedezéséhez száz érzék kellene. De csak őt van s ebből ugyan nem lehet arra következtetni, hogy csak olyan dolgok léteznek, a melyek ezzel az öt érzékkel konstatalhatók.

— Én — folytatta Miklós, — odáig megyek a miudenság megítélésében, hogy hajlandó vagyok azt is elhinni, hogy az ember és Isten között tökéletességi fokok szerint a nálunknál felsőbb lények egész hierarchiája áll és uralkodik a szervesetlen természetben. Miért volna lehetetlen, hogy ezek a lények, jó vagy gonosz szellemek, beleszóljanak az emberek dolgába, föl nem fogható s mégis szuggeráló erejű jelekkel figyelmeztetvén őket, hogy résen legyenek. Ezt a hitet mi, gőgös férgek, gúnyosan babonának mondjuk, de nem kacszagatós szatíra-e azt hinni, hogy semmi sincs, csak a mit én, a teremtés koronája meglátok, meghallok, megszagolok, megtapintok, megízlelek...

Csábrághnak nem izlett a transcendentalis metafizika.

— Ühm, — dűnyögte, — egyszóval babonás vagy.

Miklós nem akarta barátja jókedvét elrontani, vidámságot erőltetett az arcára s töltött neki a pezsgőből; magának is.

— Ígynk ki ezt a kis italt, majd aztán mekelek neked egy különös mesét.

— Idejét látta, hogy a hercegnőről beszéljen vele... Kocczintottak, ittak... Csábrágh megrendelte a kávéját. Miklós hozzáfogott a mesemondáshoz.

— Volt egyszer egy német hercegnő; nem uralkodott, mert Bismarck beolvastotta még az apja koronáját a császárságra, de udvartartását azért nem oszlatta fel. Egyszóval elvették tőle a hatalmat, csak a nyügi hagyták meg neki: a cerimoníát. A hercegnő okos volt, asszony volt. Azonfelül szép is volt, szeretett élni. Rájött, hogy nagy bolondságot követ el, midőn fény nélkül vállalja az árnyat, holott vannak az életnek oly árnyai is, a melyeknek fényességek felelnék meg, oly drágaságok, a melyeket államférfiak, czezárok el nem vehetnek tőle, hogy gyarapítsák koronájuk ékesességét.

— Kapta magát az okos szép hercegnő, felmondott a fődvarmesternek és társainak s egyetlen komorna kísérletében otthagyta a rezidenciáját, hogy megtanulná az életnek az alattvalók számára tartogatott örömeit. Először a kozmopoliszokat vette sorra. A modern Baby-lonokat. Elvegyült Páris, London, Róma szédítő forgatagába, mohó vágygyal hajszolta az élvezetet, de nem találta fel sehol.

— Még nagyobb gondolt az okos és szép hercegnő: hajóra szállott és átrándult Afrikába. Hátha megtalálja ott a keresett boldogságot honfarezú, fehérburnuszos arabok pal-

— Rosz omen, — kezdte Miklós, — de csak

HAZAVÁGYÓ DALOK.

L.

Nincs otthonom. Oh messze elhagyott Csöktermő tájék! — nincsen otthonom. Szívemre már a bánat ráfagyott, És nem lehet szép emlékekkel játszanom, És nem lehet az életet felejtenem.

Világot lát két számfűzött szemem. Nincs jó fedél, álmodok álmató. Fészekhagyó, ki messze, messze ment... Fázó levél, szél országútján vágató Fázó levél, homába meg nem tér soha.

Lábam nyomát benőtte a moha, Emlékeket elmosta az eső. Oh véres város, költő mostoha, Bús vándoroknak legjobb kincsét éhező: Bús vándoroknak házuktól szakadt szívét.

Hűde gyötör, viharban nincs, mi véd, Mely eltakarja, nincs meleg palást; Száz kéz rabolja szívem egy hitét, Mely várna még asszonykezet, simogatást, Mely várna még gyermeknyugasztó éneket.

Irigyem már a hajlott véneket, Kiket a múlás lágy karja fon át, Mert ők nem érik már az életet. Gyermekek vagyok, ki elvesztette otthonát, Gyermekek vagyok még, és nincsen már otthonom.

II.

Anyám, érettem könnyek közt kesergő Anyám, hiába várod már fiad. Jöttem dalos délibábok miatt S megojt a lélek-gyilkos ember-erdő.

Szeretnék már, kicsiny fészküncbe szokva, Könnyes kezéhez békélni szeliden: De visszaverne ostorral a szívem A renetegbe, bűnbé és piszokba.

Sötét halálnak bús sejtelve főd be; Fiad, ki töled elszállt, elszakadt, Nem hullhat vissza, csak a siri rögre.

Képzőlgő vágyam felhőkig ragad, Hogy élni fog neved majd mindörökre... De mindkettőnknek szíve megszagad.

Jászay-Illoráth Elemér.

MÁRCZIUSI ÉNEK.

Mint vándor anya, kire bágyasztva száll Az álom árnya és elfogja, meglepi, Ziláltan felszik és pihez a nási ágyon, Ajkáról tört szavak, sóhajok kelnek és Oreczán hirtelen pírulat sühan át,

Olyan mostan a föld: fellegek árnya feccsenet A zöldre föltoakat a sápadt napsütésben; Nedves szél rázza, ontja a fehéren, pirosón Kinyílt mandulafák s barackfák szirmait; Rögek pórúsain egy dal sóhajt elé.

— Tenger mezőiről felszálló fellegek, Szürké és hófehérek, oh ég tenehei, Öntsétek a tejet duzzadó tögyetekből A síkra és halomra, mely nevet és virúl, Az erdőre, mely első szivverésbe kezd!

Így énekel a sok-sok új-létre kelő virág, A halkán mozduló esirák így zengenek, S a gyökerek, a mint nyújtózkodnak a vágától; Sirogdörök csontjai közül ekép dalolnak Az élet és a szellem fölébredő esirái.

Ím újra zúg a víz, im dörmög újra hang. Kinyújtja bús fejét ől ajtaján a borjú, Megrázkódik a tyúk és csapokd szárnyaival, Sójajtoz a kakuk zöld liget mélyében, S a szerűn vidoran ugrál a sok gyerek.

Izmos váll, tetterős, görbejd munkád alá! Friss, fiatal szívek, nyíljatok szerelemnek! Szellemek szárnyai, álmodhok tollasodatok! Zavart vágyak, ti meg rohanjatok csatázni: Megtért, im, a mi volt s megtérend mindörökké.

Carducci Józsué után olaszról fordította:

Zempléni Árpád.

tájában, fekete göndör négértörzsek nád-kunyhói közt...

Miklós elhallgatott egy pillanatra: talán szavakat keresett a történet folytatásához. Csábrágh elégedetten bólogott a fejével.

— Kezd a meséd érdekelni, fölteszem rólad, hogy igaz mese.

— Anyyira igaz, hogy én vagyok az egyik hőse.

Mondván, így folytatta az érdekes mesemondó, hallgatójának nem kis élvezetére.

— Magam is épen Algeriát barangoltam, midőn a hercegnő odaérkezett. A komornájából, tiz nazarén arabus harcosból s ugyanannyi néger szolgából állott a kísérete. Sohasem felejttem el azt a hatást, a mit reám tett, midőn először megláttam a fejedelmi, szöke germán asszonyt, sötétbőrű, villogó szemű, fellemezlen cselédei között. Hosszú fehér lepel fedte junói testét, a mely egy hordszéken pihent, homloka fölött rubin diadém csillogott rozsdavörös hajkoronáján. Kacéz volt, tetszeni akart a sivatagban is. A primitív lelkekre hatott is a kacézsága: feketék, bronzbőrűek imádatlalt vették körül, a négerek térdnéllyá, az arabus harcosok mellükön keresztbefont kard udvarolták s fogadták parancsait.

Csábrágh nem állotta meg, hogy közbe ne szúrjon egy kérdést.

— Mit kerestél te a Szaharán?

— Nem a Szaharán játszódtam le a regény, — folytatta Miklós, — vannak egyéb sivatagok is. Az, a hol a hercegnőt megláttam, Algir nyugati részén terült el s tele volt pompásabb-nál pompásabb oázissal. Csodásabb földet én annál nem láttam soha. Francia tiszték tettek rá figyelmesse (alighanem a hercegnőt is) s annyi elragadtatással beszéltek róla, hogy én, a ki tulajdonképen csak egy egész rövid kirándulást terveztem az exotikus országba, nem állhattam meg: odautaztam egy ezredes barátom croquis-ji nyomán s ott is maradtam az esős évszak bailláig, kerek három hónapig.

— S a hercegnőnek mennyi jutott belőle?

— Okvetetlenkedett Csábrágh, a ki természetes, hogy kitalálta a történet elejéből a végét.

— Két és fél, — elégtette ki kíváncsiságát Miklós rövidesen. Majd folytatta a történetét:

— Tudod, hogy jó amatőr fényképező vagyok, de festek is. Európai fehér embernek teljesen átlyenygő a pszichéje, ha a megszokott életviszonyok nyügeből kiszabadul: nem feszélyezi semmi konvenczió; ott, a hol a természet erőit önző igájába nem hajtotta, akaratának, vágyának a természet szabja meg a korlátját. Engem sem feszélyezett semminemű tekintet, vizsgálottam a kopár sziklaról, a honnan megláttam a karavánt, a völgybe s bemutatkoztam a fényes kékszemű, fehér asszonynak: «... Madame, engedje meg, hogy lefényképezem önöket.» Megkaptam az engedélyt: levettem a festői csoport, aztán együtt ebédeltem a szép asszonnyal. Ott ragadtam a kíséretében. Lefestettem. Tetszett a festményem. A szép asszony kinevezett udvari festőjének s fizetést ígért. Azt hittem, tréfál, jót nevettem a bohóságán. De ő komolyan vette a kinevezésemet, ő úgy látszik, végképen a sivatagban sem tudott leszokni uralkodói allurjeiről. Megsértődtem. Csupa gögből hasonlóval viszonzottam a dáma kegyét. Kineveztem őt leendő feleségem várományos udvarmesternőjének. Csak akkor tudtam meg való-jában, hogy igazi hercegnővel hozott össze a sors. A komornája rámripent, dühösen, mint egy hörcsög, hogy felségserzés volt, a mit elkövettem. A hercegnő kedélyesebb volt, ő jót nevetett a «szemtelenségemen». Száz szóznak egy a vége: ott maradtam a dáma kíséretében. Tetszett nekem rozsdaszín haja, izgatott. Észrevettem, hogy ő sem maradt közömbös irányombao. Egyszer földhöz vertem egy óriási testű négerét, mert nem akart nekem engedelmesskedni. A szöke nő meghívott a hordszékebe és megapoptagta a karomat. A szeme ragyogott. Fizikai erdım imponált neki. Hovatovább folyton velem kellett lennem. Rövid kirándulásokat tettünk kettesben, minden kísérlet nélkül. A csábitó szíren a karavántáborban hagyta meg a komornáját is. Egyszer aztán megcsókolt, minden bevezetés nélkül, el sem fogódott, nyilván egy alsóbrendű lénynek tekintett magához képest, a kivel szegénykezés nélkül elégtetheti ki szeszélyes vágyait.

(Folytatása következik.)

AZ ARCZKÉP.

ELBESZÉLÉS. IRTA SZÖLLŐSI ZSIGMOND.

I.

Igazában semmi más nem tartotta már együtt őket, mint az a titokzatos, nagy erő, a mely összeszorítja a torkot és megbénítja a nyelvet, mikor az elhatározó, a végzetes szót ki kellene mondani. Mert az ilyen szavak nehezen mozdulnak. Olyanok, mint a leválni készülő szikla, a mely fenyegetve függ a magasban, minden pillanatot megtölt a veszedelemmel, hogy lezuhan és állandó halálfélelemben tartja azt, a kinek alatta kell állania. De azért esztendők telnek el, míg az elemek feszítő és morzsoló ereje az összetartó réteget megtöri és a súlyos tömeg gyilkoló útjára lezúdul.

Semmi, de semmi se volt már más hátra, mint kimondani ezt a szót. A többire, a minnek azután kell következnie, megvolt a teljes eltökéltség. Pál Sándor világosan érezte, hogy egy irtózatot terhet vet le a melléről, egy olyan terhet, a mely alatt össze kell roskadnia, az életét menti meg vele, ha — kimondja. Csak egy pillanat ereje, elszántasága és bátorsága kell hozzá és az a borzalmas feszültség, a mely most, már hosszú hónapok óta elviselhetetlenné, sorvasztóvá, fullasztóvá teszi a háza levegőjét, egyszerűen véget ér, elillan, fölszáll, eltiszult. Elmúlik, mint egy nehéz álom és jön az ébredés, az új élet, új szépségekkel, új fölfrissüléssel.

Hogy a joga megvan annak a szónak a kimondásához, azzal már régen és teljesen tisztában volt Pál Sándor. A vagyonatlan árva leánynak, a kit háza úrnőjének tett meg, ezen a világon semmi más kincse nem volt, mint a szépsége. Ezért és csak ezért vette el feleségül jóformán egy szál szoknyában, holott választotta volna a vármegye összes kisasszonyai közül akár melyiket, a kosár veszedelme vagy szegénye nem fenyegette. Pál Sándor azonban fölül, hogy a maga kétezer holdján gazdálkodott, gyönyörű legény volt. Széles, karcsú, villogó szemű, a ki nem ok nélkül szerette olyan nagyon — a tükrét.

De mért ne szeresse magában is a szepet az, a ki másban is meg tudja becsülni? Ha Pál Sándor nem lett volna hiú ember, aligha vette volna el a szegény Maklány Jolánt. De úgy érezte; magának tartozik vele, hogy méltó párja legyen. A legszebb férfi mellé a legszebb asszony való. És ez a rangja, ez az elsősege nem lehetett vitás a leánynak. Olyan pár lett belőlük, a melyet ritkán látni nagyobb helyen is, mint Szentágnas. El kellett mosolyodnia, a ki látta őket, a mint végigsétáltak vagy végigkocsikáztak az utcán. Az emberek azt mondták magukban:

— Milyen szép, hogy ezek így megtalálták egymást! Mert biztos, hogy a jó Isten is egymásnak teremtette őket!

Így senki se ütődhetett meg azon, hogy a gazdag Pál Sándor anyagilag olyan gyöngépartit csinált. Sőt — dicsérték érte a szívet is, meg az — esztét is. Azt mondták:

— Ez egy okos ember. Esze meg szíve is van a szerencséje mellé, mert értett hozzá, hogy mindenképen széppé tegye az életét.

Nemcsak a háta mögött mondták, hanem szemtől-szembe is és Pál Sándornak természetesen nem esett rosszul, mikor a maga dicséretét hallotta. Úgy bánt az asszonnyal, és úgy viselte is, mintha valami gyönyörű, pompás ékszer lenne. Vitte a hová csak lehetett, mutogatta, a hol csak lehetett és némán újjongó boldog kevélységgel neszelt a suttagásra, a mely mögöttük támadt, a hol csak megjelentek. A csodálkozó és gyönyörködő tekinteteket, a melyek rájuk szegeződtek úgy itta a lelke, mint valami édes, gyöngyöző, mámorító nedűt.

Az asszony pedig boldog volt, hogy az ura boldog. A szavában halk, a lelkében alázatos teremtés volt, a ki egy állandó meghatottságban élt, szinte beleolvadva a hálába a szerencsésért, a mely érte. Az urára úgy nézett, mint a mesék jótévő hercegére, imádatlalt, engedel-

mesen, alázatosan. Az a meglehetősen mozgalmas élet, a sűrű szereplés nem volt a természet szerint való, se a nevelése rá nem szoktatta, se a lelke nem kívánta, de türtte és folytatta, a mint hogy szó nélkül engedelmeskedett volna, ha az ura azt kívánja tőle, hogy meztelán járjon.

Büszke főlegyenése csak egy volt ennek a csöndes és odaadással teljes léleknek. A gyerekek. A Bébi, egy gyönyörű, kék szemű szőke leányka, a milyen angyalfejet soha a cinquento egy mestere se pingált.

Pál Sándor valóságosan tobzódó szeretettel rajongta körül az ő gyermekét. Legjobban szerette volna ölle kapni és végignyargalni vele a világot, hogy mindenki lássa, csodálja, irigyelje.

De csak azt cselekedte, hogy szinte minden héten lefotografáltatta és a fotografákkal tele rakta a házat, a zsebeit: az édes, gömbölyű fejecske ott mosolygott a tárczája födelin, az óráján, a botja fogóján, hogy mindig a szeme előtt legyen és a szeméből soha se lobbanjon ki a boldog öröm fénye.

II.

Igy volt ez tizenkét esztendeig és Pál Sándornak abban nyugodt volt a lelkiismerete, hogy ha már ezután soha többé így nem lehet, abban ő nem hibás. Azért csak az lehet felelős, a kit semmiféle földi embernek nincs hatalma felelősségre vonni.

A míg az asszony szegény vergődő rabja volt a szenvedésnek, a mely oly vad hirtelenséggel ütött rája, Pál Sándor megtett minden lehetőt és lehetetlent, hogy ezt a neki oly drága életet megmentse. A leghíresebb professzorokat odahozta a nagy beteg asszony ágyához és semmi se volt se elérhetetlen, se drága, a mitől segítséget lehetett remélni. A mikor aztán valamelyest erőre kapott az asszony, mikor a csontebert már sikerült elhessegetni a szobája küszöbéről, nem mondták a doktorok olyan távoli és olyan drága helyet, a hová Pál Sándor el ne vitte volna az ő szegény, roskatag asszonyát. Hónapokon át járta vele a világot, vitte tengerpartra, magas hegyek ormára, egyik sanatóriumból és üdülő helyről a másikba.

Egy kerek esztendeig tartott ez a bolyongás, kétségbeesett menekülés a makacs üldöző: a betegség elől és kétségbeesett keresése a megszökött egészségnak.

Végre megtalálták. És akkor hazajöttek. Az asszony már semmi baját se érezte. A doktorok is azt mondták: meggyógyult.

De azért az asszony, mikor haza értek — mást olvasott az emberek szemeiben. A viszontlátás örömeinek fénye amolyan vergődő láng volt, mint mikor az égő hasábra hirtelen vizet öntenek. Az üdvözet hangja egyszerre elhalkult, akadozó lett. A tekintetekben zavar és szinte ijedt nyugtalanság tükröződött.

Az asszony — tudta ennek a magyarázatát. Valaki elmondta neki, némán, de könyörtelen őszinteséggel.

A tükre. Mikor belenézett — mintha egy kies gyönyörű kép rájárából kilopták volna az eredeti festményt és másat tettek volna beléje. Gyöngé, szomorú hamisítványt.

Az élete megmaradt, az egészségét visszakapta, de a martalóc kór nem ment el zsákmanynélkül.

Sokat rabolt. Elvitte az áldozata szeme ragyogását, az arca tejes rózsáit, a vonásai édes harmóniáját, viruló üdeségét, aranyos haja puhán csillogó gazdagságát. Egy hirtelen lehervadt rózsakert minden szomorúságát hagyta cserébe. Fonynyadtságot, fáradtságot, pusztulást.

A csodaszép fiatal asszony nem volt többé se szép, se fiatal. A szép Pál Sándornak, a kivel végig lehetett büszkélkedni az egész vármegyén — vége volt. Egy szegény, koravén,

fakó arcú, fénytelen szemű, vontatott mozgású asszonyka maradt helyette.

III.

Azt a gonosz örültséget, hogy *vádolta* vagy hibáztatta volna a szegény asszonyt azért, a mi történt, bizonyára nem lehetne Pál Sándorra ráfogni. Sőt eleinte maga is szentül meg volt győződve, hogy az a fájdalmas részvét, a mely beárnyékolta a kedvét, a feleségének szól. Csak később kellett megvallania magának, hogy — önmagát sajnálja mély és egyre lázasabb keserűséggel.

A nélkül, hogy vád is lett volna ebben az indulatában, sokszor az az egész határozott érzése támadt, hogy — megcsalták. Hogy fölültették. Hogy csúfot üttek vele.

A meglepett és sajnálkozó tekintetekben, a melyek a felesége sápadt, fonyadt arczára hulltak, gúnyt, kárörömet, vagy, a mi ennél még jobban égette a véré, maga iránt való részvétet érzett.

— Kinevetnek vagy szánnak; gondolta magában és erre a gondolatra összecsiszorgatta a fogait, ökölbe szorult a keze és megfeszültek az erek a halántékán.

Különböen egyre kevesebb alkalma volt ezeket a tekinteteket megfigyelni. Az emberek az ujjukon megszámolhatták volna, hánszor látták *azóta* együtt Pál Sándort a feleségével. A mi nem azt jelenti, hogy mind a ketten elzárkóztak volna a világ elől. Sőt — a férfi — örökkön odajárt valahol. Mindig akadt dolga a házon kívül, vagy olyan, a miért utaznia kellett.

Az asszony soha se kérdezte tőle: hol jár, mit csinál, a mi folyton távol tartja és ha hazanéz, mindig felhőssé teszi a homlokát. Pedig észre kellett vennie, hogy az ura úgy megy el hazulról, mint a rab, mikor a tömlőzéből szabadul. Éreznie kellett, nyilván érezte is, hogy abban a nehéz, nyomott levegőben, a mely a házukat megülte valami érlelődik, valami nagy, végzetes dolog, egy robbanó pillanat, a mely szétveti azt mindent és a mely után sehogy se tudta magát többé elképzelni.

... És ez a pillanat csakugyan ért, érlelődött. Pál Sándor már régen készen is volt az elhatározásával:

— Ez így nem maradhat. Ennek a nyomoruságos állapotnak nem lehet örökké így maradnia. Harminezvölvez esztendő vagyok. Fiatal, gazdag, egészséges. A jogom is, a módom is megvan hozzá, hogy széppé és kellemessé tegyem az életemet. Mért kell nekem otthon, földönfutó életet élnem?.. Mért kell nekem a szomorúságot és csalódást a házám állandó lakójául megtűrnöm?.. Mért kell nekem így elpusztitanom az életemet?..

A torkát összeszorította a keserűség.

— Nem vagyok gazember! Gondoskodni fogok róla! Fényesen fogok róla gondoskodni!.. Nem kívánhat annyit, hogy többet ne adjak, mint a mennyit kíván!.. De beláthatja ő maga is... És be is fogja látni... Engem senki se vádolhat... Ha elvettem semmi másért, csak a szépségéért, akkor bizonyára teljes jogom van hozzá, hogy...

Szilárdnak és rendíthetetlennek érezte magát az eltökéltségében és mégis azt az *utolsó szót*, az akarása nevét még így gondolatban se tudta kimondani. Csak egy nagyot lélezett és az öklével belecsapott a levegőbe. Mintha a bélyeget ütné rá válamire.

... Pedig a felől egészen biztos lehetett, hogy az asszony, szegény az — csakugyan *be fogja látni*... Azzal nem lesz semmi baja. Az nem fog fáradozni. Az már magában elkészült mindenre. Az a lelkében már százszor megokolta a döntést, a mely róla készül.

Mert volt még valami, a mi mást és többet is megmondott neki, mint a tükre. Pál Sándor — nem hozatta haza a gyereket, a kit mikor az anyja beteg lett, intézetbe adtak. Pedig úgy volt, hogy csak addig hagyják ott,

a míg ők is el vannak hazulról. De már itthon voltak, egyik hét mult a másik után és a gyerekeit nem ment az apja. Mikor az asszony utoljára szólott neki, Pál Sándorból kitört az indulat:

— Jobb neki ott, a hol van...

Az asszony haláláspadtt lett, a férfi pedig, mint a ki a maga szavától megijedt, zavartan mentegetőzött.

— Majd... majd, ha egészen rendben leszünk.

Soha többé nem beszéltek erről. Másról is alig.

Az asszony mindennap úgy ment végig a házon, mint a ki búcsúzkodik és a hánszor az ura megjelent a küszöbön, az az érzése volt, mint a folyó, mikor azt hallja, hogy valaki megállt a czellája ajtaja előtt. Jönnek érte. Viszik ítéltre.

IV.

Kedden reggel ment el hazulról Pál Sándor és másnap, szerdán alkonyatkor fordult vele a kocsi a háza udvarába. Odabent volt a városban és egy világos éjszakán végképen megelégedett az elhatározása. Elég volt a habozásból, a gyávaságból, a halogatásból. Kemény, szinte szilaj eltökéltséget érzett a lelkében és már csak azon volt, — hogy fekezze magát. Hogy ne legyen kegyetlenebb a kelle-ténél. Hogy simán, csendesen folyjon le az egész keserves jelenet.

Mikor leszállt a kocsiból, szinte maga se tudta mért mondta a kocsisnak:

— Ne fogj ki! Várj!

Egyszerre a daczak valóságos mámorára árasztotta el a lelkét meg a fejét. Összeránczolt homlokával, keményen indult be a házba, a léptei csak úgy döngtek az ambitus fehér kövein. Az járt a fejében, nem lenne-e a legokosabb egyszerűen ezzel a szóval nyitni be az ajtót:

— Elvélünk! Elhatározotam! Nem lehet más-ként!

... De mégse ezt tette.

Az asszony a szalonban ült a sarokban egy kis pamlagon, összekuporodva, a hogy rendszeren szokott. Mikor az ura belépett, fölemelte a fejét és ránézett.

Pál Sándor egy pillanatig állva maradt a küszöbön, azután önkéntelenül egy furcsa mozdulatot tett. Mintha vissza akarna menni. Félig megfordult és mikor rajtakapta magát ezen

az önkéntelen, menekülő mozdulaton, zavarba jött. Ránézett az asszonyra, a ki várakozó tekintettel fordította felé a fejét és — képtelen volt arra, hogy mondjon valamit.

Végre azután, csak hogy megtörje a csöndet, küssé mohón kérdezte:

— A fejed fáj?... A fejed?..

Az asszony csöndesen, nyugodtan felelt.

— Nem. Nincs semmi bajom.

A férfi bólintott a fejével.

— Akkor jó.

De maga se tudta, hogy mit mondott.

Korán esteledett. A szobában már sűrű homály volt. Pál Sándor még mindig ott állt az ajtó mellett, míg aztán az asszony rászólt:

— Mért nem ülsz le? Fáradt lehetsz.

Leült. Az asszony megnyomta a csengő gombját. A szobalány bejött.

— Gyujtsa föl a lámpát.

Mikor a nagy függőlámpa fénye elárastotta a szobát, Pál Sándor fölrezzent. Mintha valami a háta mögé állt volna és izgatottan, sürgetve sziszegi a fülebe:

— Nincs halasztás! Most! Most!.. Azonnal!

A férfi, mint a ki álmában beszél, hangosan mondta:

— Mindjárt...

Az asszony meglepetten, várakozással nézett rá és mikor hasztalan várt, megkérdezte:

— Mit mondtál Sándor?

A férfi riadtan vetette föl a szemét.

— Én!?!..

Megdörmögte a homlokát és fölkel a székből.

Egy lépést tett az asszony felé, de azután — megint azzal a furcsa mozdulattal — oldalt fordult és lassú léptekkel méregette a szobát. Néha meg-megállt.

Csak egy szó! Csak egy szó! Az első! A mivel hozzáfog... A többi aztán már menni fog könnyen... De az az egy... Az az első...

Mohón nézett körül, lázas zavarban, mint a ki kétségbeesetten keres valamit.

A szeme megakadt valami szürkeségen. A szőnyegen az egyik kis asztalka aranyozott lábánál egy leesett karton darab hevert.

Odament és fölemelte.

Egy fotográfia volt. Egy megsárgult, elfakult papírosú gyermek-arczék.

Pál Sándor oda tartotta a lámpavilágba és meglepetten mondta:

— Nini! A Bébi!.. A Bébi!.. És ezt a képét én nem is ismerem!

Valóban. A régi, fakó lapról a Bébi édes kis kerek szőke feje, nagy világos szeme mosolygott rá. Pál Sándor szinte nyugtalanul ismételte:

— Ezt a képét én nem is ismerem!..

Az asszony fölkel, odalépett, ránézett a képre, bánatos mosoly uszott át az ajkán és csöndesen, különös, bocsánatkérő hangon mondta:

— Ez nem is a Bébi képe... Ez... én voltam valamikor...
— Te!

A férfi fölkapta a fejét és elkiáltotta magát:

— Valami egészen különös kiáltás volt ez. Olyan felemletes, gonosz süvítéssel csapott bele a levegőbe, mint az élesre töltött fegyver szava. Volt benne rémület, düh, tiltakozás, megdöbbenés.

És ez az éles lövés talált.

Az asszony megingott. A szívére szoritotta a kezét és mint a ki halálos sebet kapott, olyan keservesen vonszolta magát a pamlagig, a melyre rárokkadt.

De Pál Sándort is mintha a villám szele érte volna. Mereven, mozdulatlanul állt a lámpa alatt, kidülledt szeme rámeredve a képre, a melyet reszkető ujjai között tartott.

Egyszerre összevazogott a foga. Dideregve törtelte:

— Bébi... Édes kis egyetlen jószágom... Édes, gyönyörű kis gyerekelem...

A tekintete hol az asszonyon volt, hol a képen és egy különös, szörnyű káprázat játszott riadt lelkével. Hogy ez a mosolygó, derűs gyerekarca, ez a feleségé, ez a szegény, sápadt, vonagló, könyborított, elesnyult fej pedig az ő gyereké, a szegény kis Bébié.

Úgy érezte, hogy a csontja megfagy a rémületől és a szíve összeszakad a hirtelen rázuhant fájdalom súlyától. Zavaros szemmel nézett körül és meg kellett kapaszkodnia egy szék hátábnak, hogy össze ne essen.

Egyszerre megrázkódott.

A kép kiesett a kezéből.

Nem hajolt le érte.

Hanem szinte odarohant az asszonyhoz, fölkapta ölle, mint egy gyereket és forró erővel a magához szoritva az égő, könnyes arczól, zihálva suttagta:

— Nem... Én édes kis jószágom... Nem... Soha se hagylak el!.. Soha! Isten engem úgy segéljen... Soha...

A SZŐKEVÉNY. — Garay Ákos rajza.

SZINHÁZAK.

Nemzeti Színház: Éva boszorkány. Herceg Ferencz színjátéka három felvonásban.
Vigszínház: A kém. Színmű 3 felv., írta Kistemaekers Henri, ford. Góth Sándor.

Herceg Ferencz új színműve bámulatos hatással volt, első sorban, az írókra és kritikusokra. Hogy egy szóval kimondjuk: a mű *művészi karaktere* bájolta el őket. Szinte egyetértőleg elismerték, hogy ebben a műben semmi számítás nem mutatkozik, semmiféle a művészet körén kívül levő szándék. Mert ezt, fájdalom, nagyon is megszoktuk az utolsó időkben. Tendenzia sineen benne, csak a művészi érzés. Ez a mű mer nem-naturalisztikus lenni, de mer romantikus hangon oly életvalóságot kifejezni, mely csúffá teszi az esztétikai kategóriákat. Ez az író mer stilizálni. Mer oly nyelven szólni, melynek édes a csengése, hatalmas az ereje, választékos a formája és mégis természetesnek tetszik, mintha ezek az emberek ebben a helyzetben csak így szólhatnának és nem másképp. Bámulva gondoltunk Herceg Ferencz tehetségének nagy szárnyszelésére. Mekkora területet repül át, a Gyurkovics-alakoktól — Bizáncig és Éva boszorkányig, az odavetett rajztól a nagy társadalmi és történelmi regényig! Nagy megfigyelő, a ki most folyton elmélyül. A tréfa és a pátosz egyaránt rendelkezésére áll, de tréfa sohasem aljas és pátosz nem csinált. A legszenvedélyesebb szerelmese a művészetnek, leghűségesebb szolgája, legodaadóbb munkása. Majdnem mindig tehetsége javát adja. Ha belép ebbe a templomba, leveti saruit és beleolvad áhitatába. Még odavetettnek látszó tárczáját is kétszer-háromszor átírja. Megbecsüli tehetségét, művészetét, hogy amaz méltóvá tegye emerre. Csupa művészi érzés az egész ember. És nagy ész is. Ezért mondják hívósnak, tartózkodónak, holott a végsőig hű, odaadó és magamagában szinte fantasztikusan szerény. Ragyogó példája annak, mit jelent a művészetben a karakter és tehetség pozitív harmóniája.

Éva boszorkány a középkorban játszó szimbolikus mesejáték. De csak annyiban szimbolikus, mint olyan igazi mese, melyen át mégis az emberi lélek nagy eseményeit, formáit, típusait, élményeit pillantjuk meg. A középkorban játszik, hogy a modern élet bonyodalmaival ne kelljen föltüntetni, hogy az egészet a végsőig egyszerűsíteni lehessen és ez az egyszerűség mégse legyen szegényes, engedjen tért a fantázia játékának, melynek Herceg Ferencz oly elsőrangú mestere. Az egész csak annyi, hogy a «boszorkánytípus» a nőben mint fejlődhetik ki huszonnégy óra alatt, napfényben, viharban, csodálatos alakulásokon keresztül. A mint a költő megindítja a fejlődést, az egész azt a hatást teszi, mint mikor a hegyi patak kész mederben lefelé rohan, kanyarogva, sísteregve, sziklákat görgetve, habbá forrva és a nap fényében ezer villámot szórva. A nagy drámai művészet az, a medret előkészíteni! Mert azt nem lehet előre megrajzolni, megásmni, megépíteni. Hegyi patak folyása és medrének megásmása egy időben történik.

Éva hercegnővel először hajnal táján találkozunk, mikor Muravának, a hercegnő utolsó birtokának népe, Gorizia gróf vad zsoldosai elől menekül. Ot is futás közben látjuk meg, lóháton, mezitláb, a nádasban, a hol le mer szállni lováról, mert az üldözők nyomát vesztették. Fantasztikus teremtés ez, tán erdei nimfa, fiatal, vereshajú, elbájolóan szép, a ki nem közülünk való, nem hasonlít semelyikünk höz, nem mert középkori, hanem mert különös. Mesealak. Nincsen nagyon megijedve, inkább örül, hogy az erdőben van és kíváncsian nézi azt a szegény, rongyos lantos bolognai diákot, a ki lesegítette lováról. Midőn hallja, hogy a diák egyedüli foglalkozása az országotat róni, irigyl. Ő bizony mindig csak várában van, vasláncot hord a nyakán, a melynek rendeltetése őt arra emlékeztetni, hogy anyja boszorkány volt és neki ellent kell állania a gonosz kísértéseinek. Pedig hogy szeretne ellent nem állani! Hogy szeretne nyakába ugorni a diáknak, a ki oly szabad, oly szép, és a ki egész lelkét szemé pillantásában elébe önti. De itt van a vaslánc, melyet ily gondolat kelésekor

ijedten ajkához szorit és megcsókol, hogy a kísértés elvonulásáért imádkozzon. Ha majd egyszer elvetem ezt a láncot, — így lázad benne a bűnös gondolat! — akkor eljöhetsz értem, neked adom piros ajkam csókját. De már újra nyomában vannak Gorizia zsoldosai, alig tud elbújni, de rejtekhelyéből látja, hogy a szegény diákok elfogták. Nem fogják bánítani, csak eladni Velenczének, gályarabnak, tíz aranyért. Gorizia grófjának fix kötése van Velenczével ötszáz gályarabra = 5000 arany. Azonban a pápa megállítja a grófot hódító hadjáratában és rája üzen, hogy vegye el Éva hercegnőt és így vessen véget a birtokpereléseknek és foglalásoknak. Gorizia mit tehet: szót fogad, bár nem szívesen. Elküldi skribáját, megkérni a hercegnő kezét. Szegény Éva csak a hegedűre gondol. Szabadá éresztik a foglyokat, ha elfogadom a herceg kezét? Ez ép a megköthető szerződés egyik főpontja, — feleli a skriba. Akkor elfogadom, — mondja a hercegnő. Oly könnyűnek tetszik ez a meseváz! Tessék azonban megvizsgálni, finom kemény aczélból való, csak nem látszik annak, oly biztosan áll.

Ennyi van az első felvonásban, csak kár elmondani, mert az emlék róla sokkal elevenebb és zinesebb, hogysen ezen az úton ki lehessen fejezni. Csupa hangulati érték van benne, a két fiatal lélek áradó szerelme, a kóbor lantos hontalansága, gyökértelensége, Éva démonizmusának jelentkezése, mely mint a lidézertűz, örvénybe esalja a kóbor diákok. Ezen az expozíción egyébiránt még leginkább érezzük, hogy a dráma novellából készült. Van valami novellisztikus színezete. Oly finom hangulatok vannak benne, melyeket a vaskosabb eszközökkel dolgozó színpad szükségkép eldurvít. De ha a lelkünkben feszülő hasonló hangzású hurok megrezdülnek, gyönyörű harmóniákat hallunk.

A második felvonásban Éva egy megmaradt kis fellegvárban várja az urát. Még aznap estére ígerte feljövételét Gorizia. Hogyan képviselheti el magának ezt az urat a gyönyörű kis Éva? A ki erőszakal rája tört, már ötven várat megvívta, és most férje lesz? Undorodva, reszkette várhatja, szembéhunyva, mint mikor keserű orvosságot kell nyelünk. De nem jó. Helyette a skribát küldi, gúnyos üzenettel, a skriba meg magával hozza a kóbor diákok. Gyalog jöttek fel. Így becsüli meg a durva gróf leendő nejét. Ennek minden vére egyszerre fejébe száguld. Egy pillanat alatt átalakul. Egy pillanat alatt széjjeltörök lelkének burka és lelke szabadon száll. Egy pillanat alatt lesz a leányból nő. Egy pillanat alatt megszűnik minden igyekezet, melylyel eddig a kísértéseknek ellentállott. Egy pillanat alatt ébred erejének felsőleges tudatára. És odamegy a kóbor diákhöz és azt mondja neki: Ismerlek, te vagy Gorizia grófja. Próbára akartál tenni, de én fölismerlek. Megyek veled a templomba esküvőre. Templom után az ágyas házamba. És úgy tesz, mint mondja. Ki mer ellentmondani neki? A skriba, a ki tudja, hogy a kóbor diák nem a gróf? Azt mint udvari bolondot a borospincebe zárhatja. Orsola néne, a duenája, a ki ismeri Évát és tudja a valót? Orsola néne mindig Éva mellett van. Orsola néne maga nem lehetett boszorkány, nem tudott röpülni, mert nem tudott föléje emelkedni mindennek, szerelemnek, anyaságnak, Orsola néne «gyalog boszorkány», de szenvedélyes szeretettel tanítja Évát «röpülni», boldog volna, ha Éva igazán röpülni tudna, ő Éva második enje, ő nem fogja visszatartani Évát. Vagy talán a kóbor diák nem fog kötélnék állani? A kóbor diák! Mi a kóbor diák? Ebben a viharban falevél, melyet a szél fölkapott, azután megfogtat, széjjeltép, megsemmisít. Kin tanuljon boszorkányságot Éva, ha nem a kóbor diákon? Mert hisz Éva nem akar gonoszságot elkövetni, ő szeretni akar és ki ne szeretné őt? A kóbor diák, mielőtt a józan eszméletét elvesztené, kérdi, mi lesz holnap? Holnap nem lesz semmi. A holnap

nem létezik ma. A kóbor diák nemcsak a térnek, hanem az időnek is országútját rója, az időből is csak az a pont az övé, melyen áll, nincsen múltja és nincsen jövője, csak időtlen szerelme. És így vonul be részeg szerelemmel az ifjú pár az ágyasházba, mialatt már hallani Gorizia közeledésének kürtjeleit. De ez az éjszaka az övék, ezen az éjszakán idegen ember nem lép Bölönvárb.

A főpróba után a kritikuskok egymásra néztek. Hogy micsoda szépség és gyönyörűség ez a második felvonás, azt így még sem lehet föltüntetni. Nemesak kifogástalan a cselekvény váza, gazdag és színes a jelenetek képe, a földolog: Éva lelkének kifestése. Ilyen jelenetek a drámairodalomban nagyon ritkák. A midőn a lélek egészen kilép a cselekvés tornáczára.

A harmadik felvonásban másnap reggel (24 órával a cselekvény megindulása után!) Gorizia grófja bevonul a várba, hogy szörnyű ítéletet mondjon a bűnösök fölött. Gorizia gróf nem komoly alak, bíraskodása hamar komikussá válik. Ez némi megütözést keltett és finomabb érzésűek is megütöztek a hangulatnak illető változásán és a második felvonás halálosan komoly nagy szerelmi jelenete után a bohózatos elem téréglalásán. De ha Gorizia grófja komoly ember, akkor türethetetlen feszültség származnék. Évának kell győznie, de akkor Gorizia töfkölöságra van ítélve. A hangulat azután újra változik és tragikusán sívító hangba, a kóbor diák halálhörgésébe fül. De ez a mese és az élet objektivitásának és érzéketlenségének a karaktere. Éva játsza elbálik a gróffal és összes vádlóival. Maga az íródiák, a gróf követe, a ki legjobban tudja, mi történt, Éva védelmére siet. De hiszen mindez mellékes. Herceg Ferencz itt akrobata-ügyességgel rendezi el a cselekvény szálait és Éva hazugságaiból, kitámasztásából oly kártyavárat épít, mely erősebb, mint maga Bölönvár. A gróf meg van bűvölve és mint előbb Évát, most a gyanútját szeretné agyonütni. A fő az, hogy Éva ki van tanulva. Tud repülni. Föléje tud emelkedni mindennek. A szegény kóbor lantos, ki rejtekhelyéből tanuja lehet az egész jelenetnek és meghallja, hogy Éva ő rá vonatkozólag azt a tanácsot adja a grófnak, hogy a kóbor lantost kergesse ki országából, a mélységbe ugrik, miután hegedűjét előbb ketté törte. Éva megtudja a gyászhirot, megrendül, de rettenetes, erőltetett, gúnyos kacagással úrrá lesz ezen a fájdalomon is. Tud repülni. Nem szeretete a diákok? Szerette, de néhány órára. Eltaposták, most ő fog taposni. További életörténete nem lehet érdekes. Az marad, a mivé a darabban lett. Ez a modern boszorkány regéje.

Váradi Arankáé az a dicsőség, hogy ő volt az első, ki ezen a nagy feladaton megpróbálta nagy erejét. Azt hiszem, sokan fogják követni. Legjobb volt első megjelenése, mikor még olyan, mint a bezárt bimbó. Szerelmi föllobbanása is szép és igaz volt. A harmadik felvonásban talán túlságosan érezte, hogy játszik a társasággal. A befejező akkord gyönyörű volt. Rákosi Szidi ma mint a legnagyobb «disense» remekelt. Ily tökéletesen ma senki sem tud beszélni magyar színházakban, talán németekben sem. Rózahegyi és Odry is kitünők voltak.

A Vigszínház esodálatos mód kikereste magának francia darabul Kistemaekers művét, A kém (La flambee), melyről tulajdonképen egy szót se kellene szólni, annyira nem érdelem meg e darab a kritikát. Ki választja ott ki a darabokat? Vagy Góth vette rá a színházat, hogy a darabot előadják, mert neki és G. Kertész Ellának nagy szerepet kínál? Menynyire téved Góth, ha ezt a szerepet jónak tartja! Jól játsza, mint mindent és Kertész Ellának is van egy nagyszerű mondata, de ily szerepek romboló hatásal vannak ép a jobb színészekre, mert nines bennük igazság. Az egész mű csupa hazugság és izetlenség. Veleje ez: Az alezredes neje elidegenedett férjétől, nem tudom miért, mert férje durva, erőszakos, de ez

Éva hercegnő (Várady A.) és a diák (Odry) találkozás. (I. felvonás.)

Éva hercegnő a diákkal esküvőre készül. (II. felvonás.)

nem fontos. Elidegenedett. Készül elválni tőle és nőül menni Mancaire úrhoz, a ki nemsokára miniszter lesz. Szereti Mancairet? Az nem fontos, elég hogy vonzódik hozzá. A darab témája az: hogyan lehetne ezt a nőt visszavezetni férje karjaiba? A püspök jó és predikál a nőnek. Nem használ. De történik valami. Az alezredes nagyon el van adósodva és kezében van egy gyanus embernek, a ki azt az ajánlatot teszi neki, hogy adja át neki a francia várerődítés terveit és ekkor kifizeti adósságait. Mire az alezredes hazafiságból és dühből megfojtja a gyanus egyént. Ez vezet

vissza a nőt férje karjaiba. A hazafiság mint a házi tűzhely védője. A trikolor mint hathatós szer a házasságtörés meggátlására. A dráma vége az, hogy a gyilkosságot el-tussolják és a házasság még ma is boldogan élnek, ha közben meg nem haltak, vagy ha valaha éltek. A darab Párisban nagyon tetszett, három okból. Először, mert ott mindenki mindig és mindenütt kémekeket szimatol. Azután mert a francia azt hiszi, ha a kémekeket megfojtják, Franciaország a következő német-francia háborúban biztosan győz. Végül mert ez a kém erősen céloz Dreyfusra, zsidó,

Alexander Bernát.

A VALLATÁS. (Jelenet a III. felvonásból.)

Elöl Orsola néne (Rákosi Szidi) és Éva hercegnő (Váradi Aranka), hátul a trónon Ulrik úr (Somlai) és a gróf (Ivánfi).

VASZARY JÁNOS GYŰJTEMÉNYES KIÁLLÍTÁSA.

Egy pár év óta Vaszary János azok közé a festőink közé tartozott, kiknek elmaradását sajnálkozva szokták a tárlatlátogatók megállapítani. Utolsó képei erejének teljében mutatják őt, a mi az érdeklődést csak fokozta munkásságának csöndben lejátszó újabb állomásai iránt. A művész kiállítása teljesen megfelel érdeklődésünkre s mivel visszatekintő gyűjteményt mutat be, a művész egész eddigi fejlődésének képét megrajzolhatjuk belőle.

A népelet jelenségeit ábrázoló fiatal Vaszary nyugodt tárgyilagossággal, erős természetmegfigyeléssel festett komoly hangulatu, színekben setét, felfogásban kissé komor képeket. Ezekben az alkotásaiban is felismerhető volt már némi ünnepélyes nagyvonalúságra való törekvés, mely végig kísérte őt azóta is egész pályáján. A szabad levegő és a benyomások festőinek iskolájába került és egyik legfinomabb, legművészebb dolgokat alkotó tagja lett a magyar impresszionista festészetnek. Mint ilyennek, neki is kijárt kezdetben a közönség elszörnnyüködése és gúnyja, de viszont a jövőbelátók lelkesedése is, mely évről-évre mindinkább a közönség divatja is lett. Majdnem egész művészi pályája alatt elsősorban az emberi test és az alakrajz érdekelték s a mi impresszionista festőink között ő volt az, ki legjobban, legszebben tudta kiaknázni azok között a korlátok között, melyeket a tárgy elé a benyomásos felfogás von, az emberi test, de különösen a női test szépségeit. Ha elnézzük e kiállítás e tárgyú legszebb darabjait, melyek a sötét alapról meleg színnel kicsillogó hús selymes fényt oly meglepő művészi erővel ábrázolják, s különösen, ha emlékeztünkbe sikerül idéznünk egyik legszebb alkotásának, az Ádám és Évának emlékét, mely e kiállításon, sajnos, nem látható, körülbelül megállapíthatjuk, hogy Vaszary eljutott velük ahhoz a legvégső határhoz, melyet elérnie e téren megadatott. Egy ruhátlan és egy fekete ruhás nő együttesében a meztelen test bársonyos melegének és a sötét feketeszínű szövet hideg komorságának olyan bámulatos finom ellentétét festette meg, hogy bátran Leibl egyik legjobb képéhez lehet hasonlítani. Eljutott a művészkedés határához, de nem vált egyszer sem pusztán alaki játékot űző tartalmatlan művészkedővé, tárgyainak szeretetteljes és ötletes változtatásával, kifejezőmódjának újabb változataival mindig újat és újat tudott adni barátainak. Minden alkotását életteljessé, erőteljes felfogás tüntette ki, az ő kezében az impresszionista festészet sohasem vált oly könnyeddé, oly légiessé, mint legtöbb koros pályatársa művészetében.

És ime Vaszary is elérte a maga Pál-fordulóját, nyugodtan és minden sajnálkozás nélkül hátra fordított addigi irányának, megtagadta azt, a mit eddig elért, beállott azok sorába, kik tán az impresszionista festészet csodálatában s annak harszai között nőttek fel, kik bár harcoltak érte s tették a magukét diadalra jutása érdekében, ma mégis ellenséges szem-

mel néznek vissza eddigi eszményeikre és sikerre jutott törekvéseikre. Az utolsó évek hazai, de még inkább külföldi tapasztalatai mindinkább meggyőztek arról minket, hogy az impresszionista festészet már nem a ma, vagy helyesebben kifejezve, nem a jövő kifejezési módja, erről tanuskodtak a nyolczak kísérletei, Kernstock eredményei s erről tanuskodik most Vaszary kiállítása is. Kétségtelen, hogy ezek a törekvések csakúgy, mint festészeti ele-

seivel nem egyezik már a régi s oly rövid ideig diadalmas festészeti irány, lehet sőt valószínű is, hiszen a fiatal generáció, a melyé a jövő, vakon esküszik az új eszményekre s legalább is oly megvetéssel ítéli el a benyomások festészetét, mint annak idején azok, kiket az impresszionista festők támadtak: az iskolások. Kétségtelen azonban, hogy ebben az újabb irányban igen sok van még a tapogatózásból. Nem abból a naiv keresésből, mely a régi kor együgyűit oly bájosakká, oly élvezetesekké teszi nekünk, kik néha oly szívesen menekülünk ki a mi élet és művészeti viszonyainknak végtelen sokszűrűségéből, hanem sok van benne a tudatos előretörés s tudatos megváltozni akarás vágyából, melyet nem mindig, sőt ritkán koronáz oly művészi siker, mint a megfontolások nélkül ösztönyszerűen támadt törekvéseket. Vaszary sem találta még meg szóban is kifejtett átídomító törekvéseinek a teljesen egyenértékű művészi kifejezés módját. Új modorban festett képein sokkal több még az akarás, mint a siker. Sokkal többször csak akarnak ünnepélyesek, díszítő jelleműek, nagyvonaluak lenni, minthogy tényleg azok, a színek együgyűsége pedig nem egyszer csak kezesettség rajtuk. Távol áll tőlünk, hogy egy pár női fejének meglepő egyszerűségét s nagy felületábrázoló erejét tagadjuk, nagyon is meggyőzően mutatják azt, hogy ama művészete erősen készülődik a jövő nagy díszítő feladatainak, mihamarabb feltámadó falfestészetének megoldására.

A legmaradandóbb értékű sikereket Vaszary új alakrajzaiban látom. Összefoglaló rajzoknak nevezi őket, a min körülbelül azt kell érteni, hogy alig egy-két vonalba van bennük öntve mindaz, a mit az emberi meztelen test a művésznek újat és fontosat mond. Nagy felületeket és állandó jellemű körvonalakat törekszenek adni. Egyben-másban így például egy mozdulat megrogzítására való törekvésben erősen elárulják még, hogy Vaszary kijárta az impresszionista festészet iskoláját, de általában erőteljesebbek egyszerűbbek, mint azok, melyek a megtagadott eszményeket szolgálták. Egy-egy lágyanfutó, de a mellett szerfelett biztos ecsetvonással, mely egy hajszálnyit tévedést sem tűr meg, meglepően emeli ki egy-egy női alak legjellemzőbb fel-

építését, ezt és nem az egy pillanatnyi állapota keltette futó benyomást. Közönségünk helyzete meglehetősen nehéz festészetünk ez újabb törekvéseivel szemben és mint az történni szokott, a végletek álláspontján áll, egyrészt teljes tagadás, másrészt viszont nem sokkal többet jelentő legyalázása minden eddigi eredménynek s vak magasztalása a keresés tévedéseinek is adják lelki helyzetének szélső kereteit, de hiszen a jövő mindig ily ellentétek jegyében születik meg.

Farkas Zoltán.

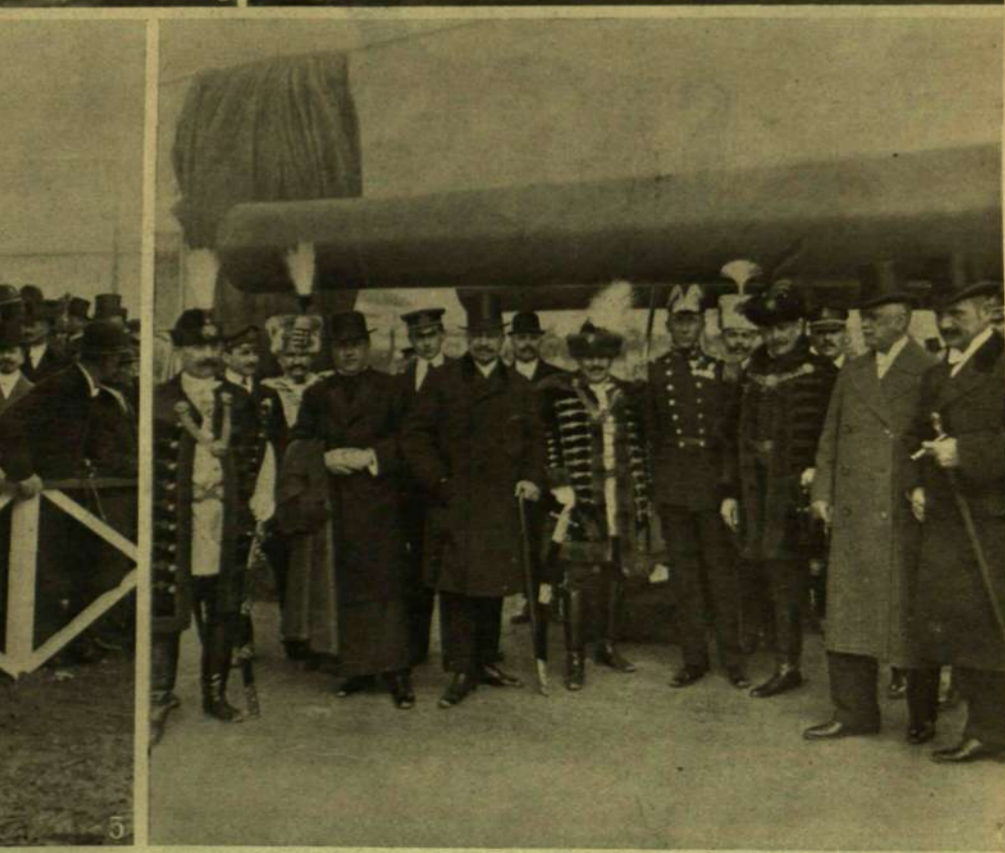
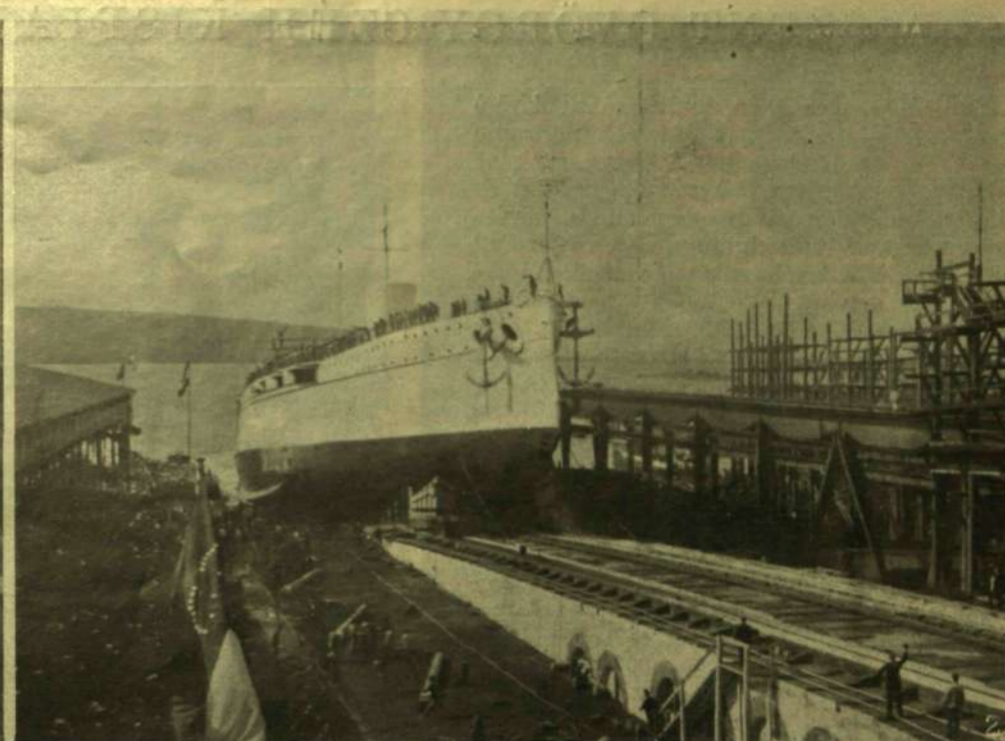

NŐI TANULMÁNY.

PIHENŐ NŐ.

tünk összes eddigi jellemzős állomásai, nem a mi fejlődésünk belső terméke, hanem inkább a külföld befolyásának eredménye. Ott csendült meg előbb az a jelszó, hogy az impresszionista festészetnek meddő, kicsinyes finomkodásaival szakítani kell és egy új, amannál erőteljesebb, állandóbb értékeket kereső festészet alapköveit lerakni. Nem az elfutó életjelenségek, nem a pillanatnyi benyomások festészetének kell élni, hanem oly törekvéseknek, melyek állandó, belső, esetleges körülményektől független oldalát örökítik meg az élet dolgainak. Lehet, hogy korunknak minden téren óriási erőket megmozgató törekvé-

1. A beszentelés. — 2. A hajó a vizrebocsájtás pillanatában. — 3. A hajó megtekintése a vizrebocsájtás után. — 4. A trónörökös az ünnepélyen. — 5. A közönség. — 6. Magyar képviselők a «Zrinyi» fedélzetén.

A «TEGETTHOFF» OSZTRÁK-MAGYAR ÚJ CSATAHAJÓ VIZREBOCSÁJTÁSA TRIESTBEN. — Jeltő Gyula fővitélei.

A SZENT GYÖRGY-CZÉH KISPLASZTIKAI KIÁLLÍTÁSA.

Bastien-Lapagenak, a mult század kiváló francia festőjének egyik legszebb portraitja Sarah Bernhardt ábrázolja. A nagy színésznő bronzszobrocskát tart karesú újjai között és elmélyedve, gyönyörködve szemléli. Bizonyára ezélat nélkül, szinte intuitív módon fejezte itt ki a művész a kisplasztikai mű sajátos jellegét. Nincs helyhez kötve, mint a nagy szobrászati művek, a melyek művészi hatása csak nagyobb távolságról, igen sok esetben csak egy pontról érvényesül teljesen, míg a szobrocskát, plakettet, érmet kezünkbe vehetjük, közelről nézhetjük és élvezetünk erősödik, ha ujjainkkal végigtapintva a finom formákat, szó szerint kézzelfogható módon érezzük a föléletek váltakozó játékát.

A közelről való nézés föltétele szabja meg a kisplasztikai művek sajátos stílusát, de forrása egyszerűsége az ily művekhez való viszonyunknak is. Különös erővel keltik föl a birtok ingerét, igen régi idő óta kiválóan kedvelt tárgyai a gyűjtésnek. Az a meglepően szép és gazdag kiállítás is, a melyet a Szent György-Czéh az Iparművészeti Múzeumban rendezett, túlnyomó részben magángyűjtők birtokából került össze. Úgy szólván minden korszak, anyag és forma képviselve van a kiállításon, a mely figurális díszű ötvösműveket és nagyobb méretű szobrokat, faragványokat is foglal magában.

Megkapóan vezetik be a kisplasztika történetét azok az elefántcsont- és agancsfaragványok, a melyek még a kőkor régebbi szakában keletkeztek és az emberiség művészeti tevékenységének legősibb emlékei. Emberi és állatalkalak, a melyeket erős realiztikus érzéssel faragtak a kemény anyagból. A prehisztórikus idők későbbi korszakait más fölfogásról tesznek tanúságot. A faragást a mintázás váltja föl, a kemény csontot, követ a könnyen formálható, lágy agyag, a realizmust a stilizálás és ornamentika. Ezzel összefüggésben fejlődik ki a bronzszobrászat legrégibb állapota, mely teljesen kisplasztikai irányú. Az egyiptomi kisplasztikában, melyről a budapesti egyetem

Evangelistarium a nyitrai székesegyház kincstárából.

Beöthy-féle egyiptológiai gyűjteményéből kiállított gazdag sorozat igen jó képet ad, már a fa is szerepel.

Már az őskorban és Egyiptomban lép föl egy oly irány, a mely a kisplasztika későbbi szerepére nézve jellemző. Nemcsak önálló rendeltetésű ábrázolásokkal találkozunk, hanem tektonikai rendeltetésű készítményekkel is. Az az őskori csonttör, a melynek markolata ugró állat képére van faragva, az ismert egyiptomi fakanalak, a melyeknek nyele teher alatt görnyedő férfi képét adja, jellemző példái a gyakorlati célra alkalmazott kisplasztikának, a melynek érvénye mindvégig fennmarad és különösen az antik művészet körében érvényesül.

A kiállításnak egyik nagy érdeme, hogy az antik, kivált római művek gazdag sorozatában a Nemzeti Múzeum válogatott, pompás darabjai mellett néhány vidéki múzeumból és különösen Mích Armin komáromi gyűjteményéből származó emlékeket is nagy számmal bemutatott. A terrakotta mellett a bronz az uralkodó anyag. Szinte beláthatatlan az antik kisplasztika sokfélesége és megbecsülhetetlen az a hatás, a melyet a művészet ez ágának későbbi sorsára gyakorolt.

A hellenisztikus-római művészet, a mely a Birodalom legtávolabbi provinciáiban is elterjedt, természetesen olykor erősen provinciális jellegű. Különösen föltűnő ez a rendkívül nagy számmal fennmaradt bronzszobrocskák, a melyek némely kiváló szépségű darab mellett többnyire szerény igényekhez mért, olesó készítmények. De még a gyengébbeken is fölismerhető a klasszikus művészet kisplasztikai alkotásainak sajátossága. Az istenségek szobrocskái valamely híres, általános érvényű mintára vezethetők vissza, de annak nem kisebbített, hű másolatai, hanem kis méretekre számított szabad átdolgozások. Ezek mellett természetesen ábrázolások, főleg állatalakok is föllépnek. A klasszikus kornak erős plasztikai fölfogása azonban nem érte be az ilyen önálló művekkel, hanem emberi vagy állati formát adott a különféle gyakorlati célra szánt tárgyaknak is. A legjellemzőbb e tekintetben a római mécseseknek reánk maradt nagy tömege. A szűkebb értelemben vett kisplasztikához esatlakozik az antik kömetszés (glíptika) és médailleur-művészet.

Egészen más jellegű az a kisplasztika, mely az antik világ összeomlása után beállott középkori fejlődést jellemzi. A régebbi középkorban az elefántcsontfaragásban látjuk az antik tradíciók sajátos elváltozását. Különösen Konstantinápolyban, mely évszázadokon keresztül az iparművészet legfőbb empóriumá volt, keletkeznek azok a domborműves díszű elefántcsont lapocskák, a melyek Nyugaton is elterjedve

Trubeczkaj: Női képmás.

Stuck Ferenc: Táncosnő.

XVII. századi kupa elefántcsontból és aranyból.

Németalföldi elefántcsont dombormű a XVII. századból.

Lámogesi románzos feszület a XIII. századból.

jedve itt is, ott is utánzásra ösztönöztek, a nélkül azonban, hogy a nyugati termékek utolérték volna a bizanci készítmények finomságát. De más irányban is fontos hatást keltek. Az elefántcsontfaragványok a csirái a monumentális szobrászat középkori kifejlődésének.

A kisplasztikai fölfogás a középkori szobrászatban mindvégig nyomot hagyott. Építészeti részek, főleg kapuzatok szobrászati díszre sok esetben nem egyéb többé-kevésbé kis méretű alkatrészek együttes alkalmazásánál és a középkor végén is, egyes nagy szárnyas oltárok keretében olyan kisebb szobrok, csoportok és domborművek is helyet foglaltak, a melyek magukban véve kisplasztikai művek, összetételükben azonban fölélmelkednek a kisplasztika érzélatán. Ilyen egyes részletek a kiállításon is szerepelnek.

A kiállítás legfőbb érdekessége azonban, hogy a kiváló szépségű műveknek egész sorát mutatja be az olasz művészet ama korszakából, a melyet renaissance-nak szoktunk nevezni. Valóban renaissance a kisplasztika történetében. A középkorral szemben olyan művek keletkeznek, a melyek tárgyra, megjelenésre,

ezélatra nézve az ókori emlékeket igyekeznek megközelíteni. A XV. században keletkeznek a modern értelemben vett művészeti gyűjtemények, közöttük a legnevezetesebb, a Medici családé, a melyet Corsimo alapított. Antik művek mellett modern alkotások is helyet foglaltak bennük. A kisplasztika részben épen a gyűjtési kedv szolgálatában hatalmasan föllendül. Anyaga első sorban a bronz. Gazdag figurális díszű használati tárgyakat készítenek, kandelabereket, lámpákat, díszedényeket, kardmarkolatokat, töröket, ajtókopogatókat, ládikákat, mozsarakat, csöngetyűket, stb. de igen nagy számmal önálló jelentőségű műveket is.

A bronzszobrocska és plakett a XV. század nagy vívmánya, mely Donatello hatására vezethető vissza. Kiváló művészek karolják föl. Firenzében Antonio Pollajuolo és Bertoldo di Giovanni a nagy mesterek, de különösen nagy volt a produkció Felső-Olaszországban, a nol a médailleur-művészet is újjászületett. A padovai Bartolommeo Bellano, Andrea Brioso, Moderno, Uloerino, a mantovai Pier Jacopo Alari (Antico) a szobrocskák és plakettek igen nagy számát hozták létre. Műveik többnyire

antik tárgyauak, de ép oly szabadon állanak az ókori művekkel szemben, mint pl. a habokból kiemelkedő Venus Botticelli híres festményén. A XVI. század küszöbén változás áll be a fölfogásban. Michelangelo hatalmas befolyása itt is érezhető és erősebbé válik az antik művészet formai hatása. A XVI. század legnagyobb mestere a németalföldi származású Giovanni da Bologna és legjelesebb követői, Pietro Francavilla, Adriaen de Vries is németalföldiek. Jellemző az erős mozgalmasság és egyes alakok helyett csoportok föllépése. A XVI. század kis méretű plakettje nagyobb domborműveknek ad helyet. A bronzszobrászatnak ez a fontos szerepe a XVII. század elején majdnem egészen véget ér, miután időközben a külföldre is erős befolyással volt, pl. Németországban is olaszos módra fölkarolták.

A kiállításon főleg dr. Kohner Adolf, Egger Henrik, Rakovszky Antal, Behr Lajos, Faragó Ödön és mások gyűjteményei díszeskedhetnek pompás szobrocskával, csoportokkal, plakettekkel, a melyek között valóban első rangú, kiváló jelentőségű művek is találhatók. Nem

Aranyozott ezüst szarvas a XVI. századból.

A szabin nők elrablása. Bronz, Giacomo da Bologna után.

Sámson és a filiszteusok. Bronz, Michel Angelo után, a XVI. századból.

— Jó napot, tábornok úr. Jól érzem magam, — ez itt öreg dajkám.

A tábornok néhány barátságos szót intézett Mirához, ki újra meg újra földig hajolt.

Leültek. Mira visszavonult a szoba mélyébe s onnan, a fátyla nyílásán keresztül, mint egy kameleon figyelte meg őket.

— Hm, hm, — kezdé a tábornok — szabad kérdenem: férje-ura nélkül nagyon elhagyottan érzi magát?

— Bizony igen, ugyan tábornok úr, hogy is tudta őt tölem elrabolni!

— Én? Nem én raboltam őt el öntől, hanem a szolgálat, oh, a szolgálat az első, az még őt is megelőzi asszonyom.

Fatme mosolygott s kérdőleg tekintett reája. Igaz, jó barátja volt neki a tábornok? Oh, igen, hiszen oly jónak látszott. Ő benne megbizott.

— Mondja csak, egy olyan erősségre nem szabad asszonyomnak bemenie?

— Hová gondol asszonyom, az halálbüntetés terhe mellett van megtöltve, — felelt nevetve a tábornok.

Fatme szinte megjéjt.

— És kapott-e hírt felőle?

— Itt van! — kiáltott fel Fatme örömjongva s levelét magásra emelte. — Itt, tábornok úrról is megemlékezik.

— Ugy, úgy! Valami jót ír felőlem?

Fatme beletekintett a levelébe, átvilágította s egy sort aláhúzott. A tábornok a következőket olvasta: «A szerelem mindent leküzd.»

— Hm! — köhintett a tábornok s bajuszát megpödörte. — Ez igazán szép. Ugy látszik, a gyógyszer már is hatott, reményem, nagyságos asszonyom osztja nézetem?

— Oh, tábornok úr! — kiáltott fel Fatme elérékenyülve s kezeit megragadta. — Ön milyen végtelen jó! Egy igazi jó keresztény!

— Én csak a kötelességemet teljesítem, midőn az alattam szolgáló tiszték jó és balsorsával törődöm. Midőn én ma önt, nagyságos asszonyom, felkerestem, nemcsak azért jöttem, hogy lássam, de hogy egyszermind megkérdesszem, óhajja-e férjét viszontlátni, még pedig mikor?

— Micsoda, Vukonak szabad hazajönnie?

— Igen, nyolc nap múlva egyik a várbeli tiszték közül fel lesz váltva és akkor, ha önnök is megfelel, szándékom férjét visszahívni.

— Oh, hisz ez pompás, ez nagyszerű — kiáltott lelkesülten Fatme, mialatt kezét nyújtá a tábornoknak s szemei könnyel teltek meg.

Erre a tábornok felkelt, Fatme előtt meghajította magát, az öregnek szívélyesen köszönt, mire az újból földig hajolt. Fatme kikísérte őt. Mire visszatért, Mira már letette fátyolát. Apró szemében gonosz tekintet ült.

— Ugy látszik rózsám, igen szereti ezt az előkelő urat.

— Igen Mira, ő nekem második apám, ő az én egyedüli barátom.

— Apa és barát; ez igen is sok, gyermekem, nagyon vigyázz reá!

— Nem értelek!

— Azt akarom mondani, hogy az ember könnyen elveszítheti apját és barátját is.

— Én nem fogom őt elveszíteni. Ő mindig oly jó volt hozzám!

— Mindig?

— Miért kérdezd ezt Mira?

— Ah, jobb, ha nem törődsz azzal, a mit egy ilyen öreg csacsogó beszél. Hiszen az úgy is csak ostobaság.

— Nem, én tudni akarom, hogy te mit értesz azzal!

— No, én úgy vélekedtem, hogy az előkelő úr nem volt mindig ily jó hozzád, rózsám!

— Elég volt a talányokból. Az igazságot követtem. Mi kifogásod van a tábornok ellen?

— Ő volt, a ki... a ki... Alit és Solimánt megölte!

— Mira, te hazudsz!

— Allah büntessen meg, ha hazudok. Ő vezette az ellenséget!

— Hazudsz Mira, honnan tudod te ezt?

— A te igazi apádtól, nagyságos Mustafa uramtól. Ő látta és megátokozta testvéreid gyilkosát!

Fatme elsápadt. Azután két kezével fejéhez kapott és jajgatott:

— Mira, Mira, te elveszed az eszemet!

XXIV. FEJEZET.

Mira hat nap és hat éjszaka helyettesítette Fatme házában a cselédleányt s Sarajevo őzszer pletykánságának volt mit beszélnie.

De még ha Fatménak tudomása lett volna róla, akkor sem tulajdonított volna jelentőséget a dolognak. Olyan sok egyéb akadt, a mire gondolnia kellett. Szegény feje megfájt és valahányszor pihenőre tért, a kedves öreg Mira mindig valami gonoszt sugott a fülébe.

Solimánnak igaza volt. Apja, az öreg Saladin csakugyan hírt kapott Stambúlból, Mustafa még mindig várta a bosszút.

Fatme gyötörve, kétségbeesetten ismételte, hogy a bosszú nem őt illeti, hogy ő nem akar és nem is tud bosszút állni, neki nincs szükségére reá és őt nem is kényszerítheti arra senki.

Páter Iván, öreg gyóntatója feloldotta őt. Az esküt ő nem az egyedüli nagy Isten nevében tette, de a pogány Isten nevében s annak nem állott sem hatalmában, sem erejében őt megbüntetni. Ezt mindenki abból is láthatta, hogy a pogányoknak a keresztények előtt meg kellett hajolniuk. És még akkor is, ha nem bírná Páter Iván feloldását, ha örökös gyötrelmet, örökös büntetést kellene szenvednie, még akkor sem tarthatná meg esküjét. Ő ezt nem tudta és nem akarta megtenni. Hiszen ő szerette, még pedig mindenkifelelt szerette Vukot.

Azután Mira így sutogott fülébe: — Nem mondja Páter Iván, hogy tiszteld apádat és anyádat?

Ekkor Fatme elhallgatott s hangosan zokogott s Mira őt ismét vigasztalta, czirógatta és a leggyengédebb szavakkal illette.

Azután Fatme újra elhozta Vuko levelét s ismételve átvilágította; mintegy erőt merített belőle és Mira Fatme mellé állt és így szólt:

— Rózsám, szegény gyermekem, hát te igazán azt gondold, hogy ő őszinte?

— Hallgass!

— Én hallgatok, de te csak gondolkodj!

— Hát te mit gondolsz?

— Én... én őserem a férfiakat, de nekem nem szabad beszélnem. Nekem hallgatni kell, tehát hallgatni fogok — és gondolkozni.

— Mit gondolsz? Rosszat gondolsz?

— Igen, a férfiakról rosszat.

— Jól van Mira, tehát te azt hiszed, hogy ezek a szavak hazudhatnak?

Azután Fatme elkezdte felolvasni volt dajkájának a levelet, ez pedig ravasz, fürkésző kifejezéssel arcán, minden szót csaknem elnyelni látszott.

— Most azután figyelemmel hallgass! — szólt Fatme és így folytatta:

— «... akkor a legkésőbb szemrehányásokat teszem magannak, hogy én téged csendes, boldog otthonodból kivezettek a zaj, nyugtalanság, küzdelem és egyenletlenség színhelyére és olyan nagyon vétkeztem ellened!»

— Na látod rózsám, ő is olyan, mint a többi!

— Hogy érted ezt?

— Ha ő téged szeretne, akkor ezt nem írná, ő mást szeret.

— Örültségek, Mira!

— Igen, igen... de csak folytasd rózsám, halljam a többi is!

— Nem, nem, te rossz vagy! — kiáltott Fatme s a levelet összegyűrte kezében.

— És te félsz?

— Mitől?

— Félsz a levelet tovább olvasni? Látod, hogy Mira öreg szeméi élesek.

— Nem, de rosszak.

— Szegény rózsám, hogy te ilyet mondhat az öreg Mirádról, ki téged karjain hordott, ki néked az anyatej áldását adta, midőn a szép Suleima elhalt.

— Suleima!

— Igen, ő jó és — engedelmes volt!

Fatme hosszan mélázott maga elé. Újra ott látta apját s hallotta hangját, midőn így szólt: «Suleima».

Azután felugrott és így kiáltott:

— Mira, te itt maradsz, én elmegyek!

— Elmegy? Hova?

Fatme mit sem felelt, de fogta imakönyvét és rózsafüzérért. Mira szeméivel követte s azután hirtelen földreveté magát előtte és így könyörgött:

— Fatme, parancsolódom, gyermekeim, Allah nevében kérek, ne menj el!

Fatme rémülve nézett reá, majd kihúzta magát karjaiból s az ajtóhoz lépett. De Mira térdein csúszva követte s kiáltott:

— Allah nevében! Maradj, maradj!

— Mira, mi akar ez lenni? Miért ne menjek?

— Maradj!

— Miért?

— Az életéről van szó! Vigyázz!

— Miért? Te megijesztesz!... Ugyan beszélj!

— Én megígertem, hogy hallgatni fogok!

— De én azt parancsolom: beszélj! Kedves öreg Mirám, mondd, mit tudsz?

— Ők gyűlölnék téged, ha találkozna veled és...

— Kicsoda?

— Saladin és a többiek.

— Ugyan mit vétettem ellenök?

— Gondolj esküdre Fatme, gondolj esküdre!

Ezt ők neked nem tudják megbocsátani, ők leskelődnek utánad — ő utána.

— Ki után?

— Férjed után.

— Oh Istenem, hátha megölik őt!

Fatme egész teste reszketett, átfogta rózsafüzérért, többször megsókolta s felkiáltott:

— Szűz Mária, segíts!

Szemei vadul tekintettek körül, majd össze-rezzen, mert lépteket hallott. Ezek ők voltak. Most jöttek, hogy őt megöljék. A szobán végigszaladt, Vukonak egy karját letépte a falról s az izgatottságtól felindulva kiáltott:

— Csak jöjjenek, csak jöjjenek!

Mira rémülve nézett reá és szólni akart. E pillanatban heves cseppet hallatszott és Fatme kiáltott:

— Menj, Mira ereszd be őket! Ereszd be barátaidat!

Mira ment. Néma csend állott be. A csenden keresztül hangzott egy hang:

— Sürgöny

A kard csörrenve hullott a földre. Az ajtót felszakította Fatme s egy sürgönyt tartott kezében s olvasta:

— Visszarendeltek. Holnap érkezem. Vuko.

Örömsikoltással hullott térdre a Madonna képe elé s felkiáltott:

— Nagy vagy te szent szűz! Köszönet, hála, örök hála! Látod Mira, a mi Istenünk a legnagyobb, legerősebb s a legjobb!

Nevetett, sirt, ujjongott, halálkodott, majd fejét imazsámulyára támasztva és halkán zokogott.

Soká maradt így, mialatt Mira apró, szűrés szemével folyton figyelemmel kísérte.

Azután felemelkedett s ez egy szót mondá:

— Holnap!

— Holnap! — ismétlé Mira. Fatme össze-rezzen, egészen meglepedkezett Miráról.

— Igen Mira, holnap.

— Holnapig még sok idő van és a holnap nap után még sok nap fogja egymást követni.

— Hogy érted ezt?

— Én? Az öreg Mira mindig arról gondolkodik, hogy rózsáján miképp segíthet legjobban.

— De hát te nem érted?

— Igen, igen, értem, én többet tudok, mint te, rózsám!

— Többet? Az én részemre csak egy van, csak egy tölti be lelkemet, csak egy után sóvárogok; ez ő, az ő ölése, az ő csókja.

— A halál is csókol, de az ő csókja hideg s akkor elhervad a rózsza.

— Hallgass! Én nem akarok többet hallani, nem akarok!

— De kell! Mit segít az rajtad, hogy ő jön. Ő téged nem tud megvédeni, nem tud megmenteni. Ha ők tudnák, hogy én ezt neked mondtam, akkor a folyóba dobánák. Ők meg esküdtek a koránra s esküjüket meg fogják tartani!

— Mit esküdtek?

— Hogy annak, ki a koránt megtagadta, meg kell halnia.

Fatme mosolya erőltetett és durcás volt, miközben így szólt:

— Azt hiszed, hogy félek? Mink vagyunk az erősek. Ők a tábornokhoz megyek. Megkérem, hogy Vuko hazatérteig őriztessen engem.

— Te mehetnél, de én nem engedem meg.

1. A Nemzeti Múzeum előtt. — 2. Justh Gyula beszéde a Múzeum lépcsőjéről. — 3. Körmenet a Deák-téren. — 4. Rendőri kordon az országház előtt.

A MÁRCIUS 24-IKI VÁLASZTÓJOGI TÜNTETÉS BUDAPESTEN. — Jely Gyula felvétel.

Ők leskelődnek az úton. A tábornok házat élve nem érnéd el!

— Mira, Mira! — kiáltott félelemtől eltelve és szemrehányólag — te velök együtt törzs életem ellen!

Ezzel megragadta az öreg karját s fürkészőleg szemébe tekintett.

— Fatme, hogy te ilyet csak mondhat is! Hiszen életembe kerülhet, hogy téged ölök. És mégis azt mondom, hogy légy óvatos, vigyázz!

Fatme elereszté Mira karját.

— De rózsám, még visszanyerheted nyugalmadat, még nem késő, még visszatérhetsz Stambulba öreg atyáddhoz! Oh tedd meg, tedd meg! A lovak készen várnak. Ő csak egyet kíván tőled.

— És mi volna az?

— Hogy ne feledkezz meg esküdről.

Mira e közben az ablakhoz lépett. Fatme rémülten eltelve kiáltott:

— Mit nézel ott, mit keresel odakint?

— Oh, semmitsem.

— Gyere ide! Neked nem szabad ott állanod, Mira!

— Miért nem rózsám?

— Mert nem bírom benned. Te velök együtt törzs ellenünk. Te ide hívod őket. Te elárulsz engem.

— Akarod, hogy elmenjek?

— Nem, nem... én nem maradok itt egyedül. Én nem bírok... nem... az lehetetlen. De mégis Mira, te is az összeesküvőkkel tartasz!

— Én? Nem, az öreg Mira segítségemre lesz.

— Bizhatom benned?

— Igen, a te Mirádba bizhatok.

— Édes Istenem, mi lesz ennek a vége?

— Nyugodjál meg rózsám, minden jóra fog fordulni.

Fatme hátrahagyott a keretre és kezeibe rejté arczát. Az öreg nő ránczos arca rútan mosolygott.

(Vége következik.)

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Petelei István elbeszélései. Alig múlt két éve,

hogy meghalt Petelei István s a nagyközönség, a napi olvasók tömege, a melyivel a visszavonult élő, betegeskedése miatt többször hosszabb időre el-elhagzott író amúgy sem élt valami nagyon szoros kapcsolatban, — ma már alig tud róla. Az irodalmi közvéleményben azonban erősen él még emlékezete; a kik annak idején, első megjelenésükkor olvastuk novelláit, el nem múltó irodalmi élményeink közé soroljuk hatásait. Annak a nemzedéknek, a mely a nyolczvanas évek irodalmának jellemét adta, — ma már kétségtelenül megállapíthatjuk — ő volt Mikszáth után a legkiválóbb művésze, egy dologban pedig fordult jelent: ő volt az első, a ki a régebben divatozott mese-novella helyett, a melyben a külső történeten, a mesén van a hangsúly a befelé forduló, a lelki történetet hangsúlyozó novellát kezdte nagyobb nyomattal és tudatos művészettel művelni s ezzel megindította a novella újabb fejlődését irodalmunkban. Ezt az irodalomtörténeti jelentőségét leszámítva is kiváló művész volt, finom festője a lelki gyötöréseinek, az erdélyi kisvárosok és faluk különös hangulatainak, a félbemaradt, önmagukba roskadó, szűk lehetőségek közt nagy szenvedélyekkel viaskodó kicsiny emberek hullámgyűrűket vető, de mély érvényeket feltáró életnek és nemes zamatú mestere az erdélyies színű, jellemzetesen tömör, szűkszavú magyar prózának. Nem egy divatos írója az ő korának ma már teljesen el van avulva, Petelei ma is él még, a nyolczvanas években írt dolgai alig fonyadtak meg valamiesekét, legértetebb termése pedig. Az élet cím alatt kiadott két kötetes novella-gyűjteménye, mely 1905-ben jelent meg, egészen egy mai író képét idézi fel. Hogy mégsem vált soha igazán népszerűvé, hogy mindig csak irodalmi atelier-tinktely maradt, a kire gyöngéd érzséssel tekintenek az írók és irodalmi amatőrök, de kit tartózkodva fogad a nagyközönség, az nem magyarázható ki teljesen abból, hogy egész életét a fővárostól messze, Kolozsvárott és Marosvásárhelyen töltötte, a fővárosba igen ritkán jött fel, kerülté a személyes szereplés minden alkalmát. Egész lényé és munkájának természeté olyan, hogy nem vonzza maga felé a tömegeket: tartózkodó és arisztokratikusan elzárkózó, kimért

és feszes, a népszerűség követelményeinek semmit sem engedő, a maga egyéni mivoltába burkolózó. Nem megy nyájasan, hivatagon élbe az olvasónak, inkább félre vonul tőle és azt várja, hogy az olvasó kezdje a közeledést. Az ő korának közönsége nem is volt még szokva ahhoz a befelé néző, gyöngéd árnyalatokkal dolgozó és mélyebb átérzést kívánó módhoz, a mely őt jellemezte. Az irodalomra azonban nem csekély hatása volt s ha a mi közönségünk nem volna olyan mértéklenül feledékeny és irodalmi érdeklődése kissé bensőbb volna, akkor most kellene elkövetkeznie Petelei posthumus népszerűségének. Ehhez azonban mindenkéltől erősebb irodalmi közvélemény kellene, mint a milyen nálunk van. Ha a tömegnek nem is, de talán az érdeklődőknek mégis csak felhívja figyelmét az alig-múlt irodalmának erre az értékes alakjára az a két kötet elbeszélése, melyet most az Erdélyi Irodalmi Társaság adott ki. Az írónak azok a novellái vannak ebben a két kötetben, melyeket nem vett fel életében megjelent gyűjteményei egyikébe sem, — úgyszólván egész irodalmi hagyatéka. Elég szép és gazdag hagyatéka, — nem adja Peteleit teljes valójában, nem változtat lényegesen azon a képen, melyet eddig ismert munkáiból nyertünk róla, de van benne egész se-reg igen finom, meleg és mély darab, néhány pedig közülük legjobb munkái mellett is megállja helyét. A gyűjteményhez először írt *Gyalui Farkas*. Az elég terjedelmes, de még mindig eléggé változatos életrajzi bevezetés jó szolgálatot tesz a főbb életrajzi adatok összegyűjtésével s kivált az író ifjúkori fejlődéséhez ad néhány használható vonatást. A mi azonban kritikai méltatás benne, az bizony nem valami magas színvonalú, alig egyébe, mint Petelei egyes, teljesen önkényesen kiválasztott munkáinak iskolás körülírása, melyben nagy ritkán akad egy-egy bensőbb megfigyelésre méltó megjegyzés. Az író megértésére, lényének fölfejtésére alig vannak szempontjai, a maga korába és e kor irodalmába beállítani meg sem kísérel. Az pedig teljesen érthetetlen, hogy miért tiltakozik az orosz hatásoknak Peteleivel szemben való emlégetése ellen, mikor ez s az oroszok közül különböző Turgenyev hatása teljességgel megfigyelhetően hatatlan s nem magyarázható el az erdélyi és az orosz élet egyes vonatásainak, képeinek hasonlóságával. A hatás nemcsak abban nyilvánlik, a mit

Valódi brünni szövetek

az 1912. évi tavaszi és nyári időnyre.
 Egy szelvény 1 szelvény 7 kor.
 3.10 m. hosszu 1 szelvény 10 kor.
 teljes férfiruhához 1 szelvény 15 kor.
 (kabát, nadrág és mellény) 1 szelvény 17 kor.
 elegendő, csak 1 szelvény 20 kor.

Egy szelvényt fekete szalonruhához 20.- K-ért,
 szintegy fehérlőszövetet, turistalódot, selyem-
 kamagant stb. gyári áron küld mint megbízható és
 szolid cég mindenit ismert posztógyári raktár

Siegel-Imhof Brünn.

Minták ingyen és bérmentve.
 Az előnyök, a melyeket a magánvevő élvez, ha
 szövetségességét közvetlen Siegel-Imhof cégnél,
 a gyári piacon rendel meg, igen jelentékenyek.
 Szabott, legelőcsőbb árak. Orsiai választék.
 Minták, figyelmes kiszolgálás, még a legkisebb
 rendelésnél is, teljesen friss áruban.

Minden jobb ember
 valóai angol

O'SULLIVAN

gummisarkon járjon!!
 Kapható minden cipész- bőr- és cipésszellék üzletben.

DÚS KEBEL ELNYERÉSÉRE.

A szép mell elnyerésének művészete már
 nem titok többé a nők előtt, mióta a Pillsules
 Orientales (keleti pilulák) pompás tulajdon-
 ságai ismerteké lettek. — Ezen pilulák tényleg
 képesek a mellét fejleszteni, megerősíteni és
 ujjaalkotni és a nyak, valamint a vállak
 osontingrásait eltüntetni, amennyiben az
 egész mellnek kesee teljességet kölcsönöz-
 nek a derek szélessé tétele nélkül.

A Pillsules Orientales főképpen ke-
 leti növényekivonatokból áll, tehát teljesen
 arzenikum-mentes és az egészség-
 hez is hozzájárul. Nem szabad ennek
 hatását más, hasonló készítményekkel,
 a belső vagy külső használatban össze-
 hasonlítani. 20 éven felüli eredmény igazolja a Pillsules
 Orientales híret és bizonyította, hogy ez úgy asszonyok,
 mint a fiatal lányok részére az egyedüli megbízható szer
 domboru és erős mell elnyerésére.

Könnyű díszkötés. — Állandó eredmény körülbelül
 két hónap után.
 J. Ratie, Pharmacia, 5 Passage verdeau, Paris. Egy doboz
 Pillsules Orientales bérmentve és díszkötésben kapható
 6 korona 45 fillérnek postautalványon való beküldése elle-
 nében a főrakárnál: Török József, Budapest, VI., Király-
 utca 12. (Utánvéttel K 8 75.)

Lapunk minden olvasójának ajánljuk Török úrnál a
 nagyon értékes "A kebeli plasztikus szépségéről" szóló füze-
 tekét bérmentesen kérni, melyet ingyen küld.

FROMMER-PISZTOLY

a szakértők
 zsebpisztolya!

Kilencszelvényű.
 7 65 mm. kaliberű.

Az egyedüli pisztoly a világon, amelynek csövén
 lövés közben épp olyan erősen és megbízhatóan van elzárva,
 mint a legújabb katonapuskáké, tehát a lövésnek

a legnagyobb biztonságot

és a legkitűnőbb lövési eredményt nyújtja és e mellett
 könnyűen zsebben hordható. Ezrommáros biztosítója
 van igazolhatóan kiváló. Félkötés könnyűen fel-
 huzható és bármikor lezárható kacsak.

Minden részben teljesen kicserélhető gépmunkával készíti a

Fegyver- és Gépgyár R.-T.

Budapesten.

Kapható a bel- és külföldi minden fegyverkereskedésben.
 Különféle nyelvi leírás díjmentesen rendelkezésre áll.

MAGYAR ÁGYTOLLAK ÉS KÉSZÁGYAK

Csak 45 líkáról kezdő, új fűszertt pormentes ágytoll 1/2 kg. K 1'40, jobb
 K 1'75, 2'25, 2'75. Finom fehér K 3'25 3'75. Hőfehér 4'25, 4'75. Tiszta-
 grógyes szájat különlegességünk 1/2 kg. K 5'25. Pehely 1/2 kg. K 4'50
 9'25 kor-ig. Kész ágyak: 1 pírna 80x120 cm. nagy, finom ágynálból
 jól megtöltve K 5'02, 6'07, 7'07. 1 dunyha 100x110 cm. nagy K 10'20,
 11'95, 14'45. Készlet teljesség szerinti méretekben és minőségekben. Orsiai
 választék paplanok, löszördőreklajak, lepedők és szalma-zsákokban.
 Székülés utánvéttel, meg nem feleltéssel bérmentesen, vagy a postán
 visszaküld. Készletet kizárva. Több nyelvére ismételt szállít.

Árjegyzék ingyen és bérmentve. Magyar Kereskedelmi Vállalat, Miskolczi 80. sz.

Technikum Mittweida

(Székesfehérvár) (Székesfehérvár)
 Igazgató: A. Koltsat, tanár.

Magasabb technikai tanintézet az elektro- és gépészeti
 mérnökök részére. Gazdag felszerelési elektro-techn. és gép-
 észeti laboratóriumok. Tanulmányi műhelyek.
 3610 hallgatóval a 36-ik évfolyánon.
 Programm stb. díjtalanul a kérésre állít.

Kocsiarucsarnok

Budapest, IX., Köztelek-utca 4.

A monarchia legnagyobb kocsiraktára. Árjegyzék ingyen.

KELETI J.

budapesti cég

IV., Koronaherczeg-u. 17.

orvosebészeti műszerek és kötszerek gyára az idén
 üli meg fennállásának 34. évfordulóját. A cég ez
 alkalommal egy a maga nemében páratlan, dús, ábrás

Jubileumi Árjegyzék

bocsát ki, a mely ezen szakmában minden tudni-
 való, legmodernebb újdonságot tartalmaz, széksze-
 rűren rendezve és megmagyarázva és mely bárki-
 nek kívánatra ingyen és bérmentve megküldetik.

A cég főcikkei és speciálitásai:

- Hygiéniai gummiáruk.
- Cs. és k. szab. sérőkötők.
- Testgyógyászati gépek.
- Műfüzek, haskötők.
- Műfüzek, melltartók, hátegyenesítők.
- Gummi gőrcsérhársányák Gyógyvílánykészületek.
- Betegtolókocsik és szoba úrszékek.
- Betegpótlási és a beteg kényelméhez szükséges kozmetikai-, utazási-, masszage- és manikure mindenféle cikkek.

Üzleti elvei: Gyors és pontos kiszolgálás, szá szerű elin-
 tőzés, jutányos gyári árak, legelőcsétebb hazai ipar.

Vérszegénység, étvágytalanság, idegesség gyógyítására és gyenge gyermekek erősítésére a legkitűnőbb készítmény a Krieger-féle Tokaji china vasbor

Valódi 5 puttonos tokaji borból készült. Kis üveg ára 3-20 kor.

Krieger-gyógytár

Budapest, Kálvin-tér.

Gyermek-ruhák

kizárólag saját gyártmány.

Szenzációs olcsó árak 1 koronától kezdve a legfinomabb kivitelig!

"WÄSCHE CLOU"

Wien, XVI., Lerchenfeldergürtel 53.

Répes dívalálbum és árjegyzék ingyen és bérmentve!

Nem az ára, a minősége teszi olcsóvá az árút!

Garantírozottan jó szövettáru a ház-
 tartásba és menyasszonyi kelengyének.

- 6 darab erősnálalás vaszonlepedő varrás nélkül, beszegeve, 100/100 cm. 14.- kor.
- 6 darab erősnálalás vaszonlepedő varrás nélkül, beszegeve, 100/100 cm. 15.70 kor.
- 6 darab finomsálalás vaszonlepedő varrás nélkül, beszegeve, igen finom, 100/100 cm. 18.50 kor.

Lepedőim a legjobb lenfonállal vannak átszőve.

- 1 darab 34 cm. rambóval vaszon, 80 cm. széles 13.- K, igen finom 15.- K, 1 darab 24 m. "Hőf-herko"-alton, 80 cm. széles 13.50 K, igen finom 15.50 K. Garantírozottan egész vaszon damaszt-trükköz, nagyon szép mintás, tucatsz. 100 cm. 7.50 K, 100 cm. 10.- K, 100 cm. 14.- K. Garantírozottan egész vaszon edénytöltő ruha, 100/100 cm. 7.50 K, 100/100 cm. 9.60 K. Garantírozottan egész vaszon zsebkendő aszúr vagy anitál 5, 7, 10 K tucatsz. Mindennapos használatra zsebkendő tucatsz. 2.20, 2.-, 4.- K. Garantírozottan egész vaszon edénytöltő ruha, 100/100 cm., 4.40 K, igen finom, 100/100 cm. 6.20 K tucatsz. Igen finom ékező- vagy kávégarátúra fehér vagy színes, 1 abrosz, 6 szalvéta 6.-, 8.-, 10.- és 14.- K. Hibátlan marabók, 8-15 méter hosszú, méterje 50 filléret 5 líkós csomagban. Félit barket, ánnell, redő, oxford, inlette, damaszt stb. legelőcsétebb kapható a jóhírd

Winternitz Emil cégnél, Nachod, Csehország.

Széküldés utánvéttel. Kozakázat kizárva. Nemtetszöt visszaveszek.

REKLÁM ÓRA

egyfedelű, lapos, szabályozva 7 K-ért. A pénz előleges beküldése mellett vagy utánvétellel három évi jótállással szállítom. Állandó nagy raktár mindennemű modern ékszerből.

BÁCSÉNSZKI JÓZSEF

órás és ékszerész üzlete

Kolozsvár, Mátyás király-tér 14.

Alapított 1881-ben.

UJDONSÁG!

BENEDEK MARCELL
 VICTOR
 HUGO

ÁRA 5 KORONA

Szerző, a ki már eddigi munkáival is ma-
 gára vonta a figyelmet, most nagyarányú
 életrajzi tanulmányt adott ki a francia
 romantika legjelemezőbb és legnagyobb
 költőjéről, Victor Hugo-ról. Munkája a
 költőnek beható, eredeti kutatások alapján
 elmondott életrajza és méltatása; Benedek
 Marcell felkutatott, felhasználta minden ada-
 tot, a mi Victor Hugo-ra vonatkozólag
 könyvekben, folyóiratokban, lapokban meg-
 jelent, ártanulmányozta a korársak levele-
 zését s ebből az óriási anyagból biztos kéz-
 zel rajzolta meg a nagy francia író képét.

Kapható:
 LAMPEL R. KÖNYVKERESKEDÉSE
 (Wodianer F. és Fiai) r.-t.-nél.
 Budapest, VI. ker., Andrásy-út 21. szám
 és minden könyvkereskedésben.

1.000.000 GYÜMÖLCSFA

Alma 100 drb minőség szerint 25 koronától feljebb, körte, dió, gesztenye, őszli és háj-szinbarozok, oszresnye, szilva stb. darabonként 1 koronától feljebb. 200.000 drb igen szép dísz- és sorfa darabonként 60 fillértől feljebb. 2 millió különféle díszbokor 100 drb 15 kor. 20 millió akác és gáncsirta csemete 1000 darabonként minőség szerint 12-70 kor. 15 millió erdei csemete: lucz-, erdei- és fekete-fenyő, tölgy, stb. 1000 darab 3-20 kor. Fajbaromfiak és ezek tojásai 20 legelőcsétebb fajban, valamint vadász- és díszfűzfák és ezek tojásai. Képes árjegyzékét kívánatra ingyen küld.

Gr. Bathány Zsigmond

uradalmi intézősége

Csánlak u. p. Ferenc-lak, Vasmege.

HIRSCH és FRANK

Budapest-Salgótarjáni Gépgyár és Vasöntő Részvénytársulat

BUDAPEST, VI. KERÜLET, ARÉNA-UT 127. SZÁM.

téglagyári gépek.

GYART: falitégla és oszerépsajtókat, téglagyártó és agyagmunkáló gépeket legújabb és legjobban bevált szerkezetekben.

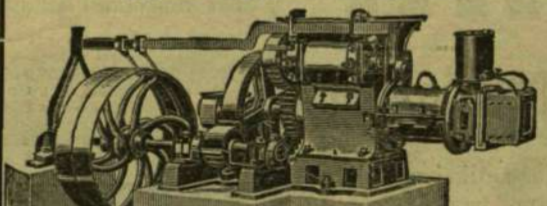
Elvállalja anyagvizsgálatok kivétel és teljes

téglagyári telepek létesítését.

Tervek és költségvetések díjtalanul.

ELSORANGU

REFERENCIÁK.

Elsőrangú készítmények!

Dús választékban kaphatók a minőség-ért elvállalt teljes szavatosság mellett

kényelmes havi lefizetésre.

ELEK és TÁRSA R.-T. Bpest, Károly-körút 10.

Szíveskedjék legújabb nagy képes hangszárjegyzékünkért kérni (esetleg lemezzegyzékért is)

HALTENBERGER

RUHAFESTO-, YEGYTISZ-
 TITÓ- ÉS GÖZMOSÓ-GYÁR
 GYÁSZESZETBEN RUHÁKAT 3 NAP ALATT LEG-
 SZEBBEN FEST FÉKTERE. ■ ALAPITVA 1810.

Rozsnyay vasas china bora

igen hatásos vérszegénység, sápkór, neurasthenia eseteiben. Egy 1/2 literes üveg ára 3.50 korona.

A Rozsnyay-féle vasas china bor egyike a legelterjedtebb és leghatásosabb gyógyboroknak. A külföldi készítményeket felülmúlja. Vérszegényeknek különösen ajánlható. Kapható minden gyógyszer-tárban és a készítőnél: Rozsnyay Mátyás gyógyszer-tárban Aradon, Szabadság-tér.

NAGYENYED-re

Sétányfák díszeserjék, tülevelűek, kertésznövények, boggyógyumölcsök stb. stb.

GYÜMÖLCSFASEMETER

SZÓLÓOLTVÁNYOK,

(1. sima áru) európai és amerikai sima gyökereken vasszék. (Készletük kizárva ingyen.)

FISCHER és Tarsai

faiskolák és szőlőoltványtelepek

Szépség ő felsége

már ősidőktől fogva a legnagyobb hatalmat bírja. Konyhókban és palotákban egyaránt uralkodik, irányította a világtörténelmet s napjainkban is ő irányítja az életközlem rugóit. Nem csoda tehát, ha a női becsvágy csúcspontja mindenkoron a mindenki fölött uralkodó szépség elérésén és bírásán domborodik ki. Szépségre szert tenni, manapság tulajdonképpen már nem is olyan nehéz. Vannak eszközök, mik az utolsó években

diadalt diadalra

arattak és az egész kontinens hölgyvilága által legkitűnőbb és legmegbízhatóbb szépségelőmozdítóknak el vannak ismerve. Ezek a csodaszerek

DIANA-

krém, szappan, puder.

E mellett ezek a kozmetikai szerek, kiválóságuk daczára bámulatosan olcsók és ezáltal minden hölgynek módjában áll őket beszerezni és állandóan használni.

Egy üvegtégely DIANA-krém (napali és éjjeli használatra) K 1.50
Egy üvegtégely DIANA-krém (csak éjjeli használatra) K 1.50
Egy nagy darab DIANA-szappan K 1.50

Egy nagy doboz DIANA-pouder szarvasbőrrel együtt (fehér, rózsaszín vagy sárga színben) K 1.50

Kapható egész Európában a gyógyszertárakban, drogériákban és parfümériákban. Aki nem tudja saját helyiségében beszerezni, az rendelje meg a központból:

ERÉNYI BÉLA Diana-gyógyszertára Budapest, Károly-körút 5.

Postai megrendelések utánvétel
:: mellett aznap szállítanak. ::

Több mint egy millió köszönőlevél
érkezett be a világ minden részéből.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA
KÖNYVTÁRA

Franklin-Társulat nyomdája. Budapest, IV., Egyetem-utca 4. szám.

HÁT

és derekfájásnál, szagatásnál, egyszóval mindennemű meghülésből eredő fájdalmaknál a legjobb fájdalomcsillapító bedörzsölő háziszser a «DIANA-SÓSBORSZESZ». Sokan utánozzák és hamisítják.

MOST

ezt az egyetlen kiváló tulajdonságokkal bíró, masszírozásra, dezinficiálásra és borogatásra legalkalmasabb DIANA-SÓSBORSZESZT. Ezért

MOND

ják is általánosságban az emberek, hogy a «DIANA-SÓSBORSZESZ» a csoda-háziszserek közé tartozik. Egy biharmegyei földesur a napokban a következő levelet írta egy fővárosban lakó rokonához: Abból a híres háziszserből

KÉRLEK

hozz magaddal 12 üveggel, mert nálunk azt tartják, hogy «DIANA-SÓSBORSZESZ» nélkül nincs maradása az embernek a házban,

DE EGÉSZ

biztosan számítok rá. Télen egy bedörzsölés a «DIANA-SÓSBORSZESZBŐL» kincsét ér. Sokan összehasonlítást tettek a többi utáztatokkal és a végén mindenki

pártatlanul

a «DIANA-SÓSBORSZESZ» mellé szegődött. 44 fill. üvegekben az egész országban mindent kapható. Vigyázzon jól a hamisítványokra

Hölgyek, Uraik,

kiknek bármely okból arcukon, kezükön vagy testükön

pattanások, foltok, s egyéb szépséghibák

vannak és kipróbálták eredménytelenül a világ összes kenőcsait, szappanjait, szépitőszereit és bármilyen más ezimen létező bőrápoló czikkeit: azoknak a legmelegebb figyelmébe ajánljuk a valódi

ERÉNYI

ICHTIOL-SALICIL-t.

Nem létezik olyan foltos, olyan pattanásos nő vagy férfi, kinek **nyolcz nap alatt** el nem multak volna az összes fent leírt **arczot és kezeket torzító**

bőrhibái és bőrfelhámlásai

A kezelés egyszerű, mert csak este lefekvés előtt használandó

pattanásnál, kihámlásnál,

felülmulja a világon létező összes hasonló tisztító szereket. — **Egy doboz teljesen elegendő.** Az eredeti «**Erényi-Ichtiol-Salicil**» bárom koronás dobozokban kapható.

14. SZ. 1912. (59. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL.

BUDAPEST, ÁPRILIS 7.

Szerkesztési iroda: IV. Vármegye-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám
ára 40 fillér.

Előfizetési
feltételek:

Egészévre — 20 korona.
Félévre — 10 korona.
Negyedévre — 5 korona.

A «Világkronika»-val
negyedévenként 1 koronával
több.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

NAGYHETI AJTATOSSÁG A KALVÁRIÁN. — Litzke Antal rajza.